

ספרי' – אוצר החסידים – ליובאוויטש

מאמרי באתי לגני תשי"ד • תשל"ד

מאת

כבוד קדושת

אדמו"ר מנחם מענדל

זצוקללה"ה נבג"מ זי"ע

שניאורסאהן

מליובאוויטש

יוצא לאור על ידי מערכת

„אוצר החסידים”

ברוקלין, נ.י.

770 איסטערן פארקוויי

שנת חמשת אלפים שבע מאות שבעים וארבע לבריאה

מאתיים שנה להסתלקות-הילולא של כ"ק אדמו"ר הזקן

©

Published and Copyright 2013 by

LAHAK HANOCHOS INC.

788 Eastern Parkway Suite #408 Brooklyn, New York 11213

(718) 604-2610

info@lahak.org • <http://www.lahak.org>

The Kehot Logo is a registered trademark of Merkos L'inyonei Chinuch, Inc.

5774 • 2013

Printed in the United States of America

נדפס באדיבות דפוס

The PrintHouse

538 Johnson Ave. Brooklyn N.Y. 11237

(718) 628-6700

נסדר והוכן לדפוס

על ידי חיים שאול בן חנה

בדפוס „ועד הנחות בלה"ק"

(718) 604-2610

נדפס בסיוע ולזכות בנימין בן חדוה ומשפחת פדרמן ולזכות אמם חדוה בת לאה רייזל

בס"ד.

פתח דבר

בעמדינו שלושים יום לפני יום הבהיר יו"ד שבט הבעל"ט, יום מלאות שישים וארבע שנה לנשיאות כ"ק אדמו"ר, ויום הסתלקות-הילולא של כ"ק אדמו"ר מהוריי"צ, צוקללה"ה נבג"מ זי"ע —
הננו מוציאים לאור את המאמרים שבהם נתבאר פרק הרביעי דהמשך באתי לגני ה'שי"ת (השייך לשנה זו (תשע"ד), שבה לומדים פרק ה'נ"ל בפעם הרביעית*): ד"ה באתי לגני, יו"ד שבט ה'תשי"ד; ד"ה באתי לגני, ש"פ בשלח, יו"ד שבט ה'תשל"ד; ד"ה באתי לגני, מוצש"ק פ' בשלח, יו"ד שבט ה'תשל"ד; חלק משיחת ש"פ בשלח, י"ב שבט ה'תשי"ד.

*

לתועלת הלומדים, בא בתחלת הקונטרס פרק הרביעי מהמשך באתי לגני ה'שי"ת (בהוספת מ"מ ע"י המו"ל); מברקים לקראת יו"ד שבט ה'תשי"ד; ה'תשל"ד; ובסופו מכתבי כ"ק אדמו"ר לקראת יו"ד שבט ה'תשי"א.

*

ויה"ר שנזכה תיכף ומיד ממש לקיום היעוד "הקיצו ורננו גו'", ומלכנו נשיאנו בראשם, וישמיענו נפלאות מתורתו, "תורה חדשה מאתי תצא".

ועד הנחות בלה"ק

יום הבהיר ה' טבת, ה'תשע"ד
מאתיים שנה להסתלקות-הילולא של כ"ק אדמו"ר הזקן
ברוקלין, נ"י.

(* לאחרי שנשלמו ג"פ עשרים שנה — תשי"א-תשל"ל, תשל"א-תשנ"ג, תשנ"א-תשע"ע — המכוונים לעשרים הפרקים שבהמשך זה (תו"מ סה"מ באתי לגני ח"ב ע' תקצד ובשוה"ג ב. וראה גם שם ח"א ע' vi. וש"נ).

[פרק רביעי מהמשך באתי לגני ה'שי"ת]

ד) **אמנם** זה שהנה"ב מכסה על הנה"א, והיינו הרוח שטות, שמכסה ומעלים על אור האמת והגילוי והיינו דאָס וואָס וועלט איז מעלים אויף אלקות, הוא רק על המדות דנה"א אבל לא על העצמות דנה"א. דהנה כתיב¹ יעקב חבל נחלתו, דהתקשרות הנשמה באלקות הוא חבל* השזור מתרי"ג נימין, דהחבל הוא הנשמה עצמה, דנשמתו של אדם הוא החבל המקשרו באלקות, ולזאת הנשמה עצמה שזורה מתרי"ג נימין, וכדאיתא בסש"ב פנ"א², דהנשמה כלולה מתרי"ג כחות, וטעם הדבר הוא דארז"ל (סנהדרין פ"ד מ"ה) חייב אדם לומר בשבילי נברא העולם, דעולם הוא מלשון העלם³, דכל או"א חייב לומר דהעלם וצמצום הראשון נברא בשבילי, בכדי לבררו ולזככו, והאדם הוא בציור רמ"ח אברים ושס"ה גידים שהם במספר תרי"ג, דלכך כל המדרי' בהשתל' הם במספר הזה, ולכן הנה גם בהנשמה הרי יש בה ג"כ תרי"ג כחות, שבהם תלויים התרי"ג מצות, וחבל זה דנשמה הרי מתקשר באלקות, וכמו החבל שראשו אחד קשור למעלה וראשו השני קשור למטה הרי עי"ז נעשה ההתקשרות להיות לאחדים, הנה כמו"כ הוא ג"כ בחבל דנשמה, שראשו האחד קשור למעלה, והוא התקשרות אות ה' תתאה בהג' אותיות יה"ו, וראשו אחד קשור למטה, והוא בהארות הנשמה המתלבשת בגוף האדם להחיותו, וזהו יעקב חבל נחלתו, דגם במדריגות הנמוכות שהם בבחינת עקביים הנה עי"י חבל דנשמה ה"ה קשורים בהעצמות, וכביכול שהם (נש"י) נחלתו של מעלה, ועי"ז הם קשורים בתכלית ההתקשרות. והנה ענין הכפירה ר"ל או עבירה שהיא בכרת ח"ו הלא הם נוגעים לעצם ההתקשרות, היינו בכללות ההתקשרות שהם עצם הנשמה ועצם הנפש, וע"ד דכתי"ב כי עוונתיכם היו מבדילים ביניכם לבין אלקיכם, דאלקיכם

הוא חבל: ראה אגרת התשובה פ"ה וא"ו.

---

(1) האזינו לב, ט.

(2) עא, ב.

(3) לקו"ת שלח לו, ד. ובכ"מ.

(4) ראה גם לקמן ע' לט ואילך.

(5) ישע"י נט, ב (בדילוג).

ה המשך באתי לגני ה'שי"ת (פרק ד)

פ"י אלקה שלכם, והיינו האלקות שבנשמה, וענינים אלו ה"ה נוגעים בכללות ההתקשרות, וידוע* דעל עצם הנשמה הרי אין שום דבר המעלים ומסתיר, ולזאת כאשר בא איזה דבר הנוגע בכללות התקשרות נפשו, שיכול להיות נפרד עי"ז מאלקות ח"ו וכנ"ל דאיש ישראל אינו רוצה בשום אופן ואינו יכול ח"ו להפרד מאלקות ולכן נרגש אצלו דבר זה, אבל בשארי עבירות ח"ו שאינם בכרת ה"ה נימין פרטים, ולכן אינם נרגשים אצלו כ"כ. והגם דבעברו על אחת ממצות הוי' אשר ציוה לעשותן ואינו עושה, או שעושה אחת ממצות הוי' אשר ציוה הוי' לבלתי לעשותן, הרי עי"ז נפסק הנימא פרטית (דבפרט זה ה"ה כל העצמות של הפרט הזה), ועוד יותר שפועל חלישות בכללות החבל, ובכ"ז הנה להיותם רק נימין פרטים הרי אינו נרגש אצלו כ"כ, והיינו שבוזה הנה המדות דנה"ב מעלימים ומסתירים על המדות דנה"א, והיינו שאינו נרגש אצלו האור והחיות האלקי, וזהו הסיבה שבא לידי עבירה ר"ל, והיינו הרוח שטות דסט"א שמכסה ומעלים על אור האמת, שאינו נרגש אצלו האור האלקי, וכה הנה יורד ר"ל מדחי אל דחי עד שבא לעשות דבר איסור ר"ל והוא מצד הרוח שטות כנ"ל.

קיצור. ימשיך דרוח שטות מכסה רק על מדות דנה"א ולא על עצמותה ועצם ההתקשרות.

יזונו: ראה תניא פי"ט. קונטרס העבודה פ"ה [ע' 30 ואילך].

---

(6) ראה גם סה"מ תרנ"ח ע' פח. תרצ"ב ע' קנו.

(7) פרק ג.

ב"ה. נוסח המברק שהואיל כ"ק אדמו"ר שליט"א
לשלוח לאנ"ש שי' בארצנו הקדושה
ליום ההילולא יו"ד שבט, ה'תשי"ד

אגודת וצעירי חב"ד.

בבקשה למסור לכפרנו למוסדותינו ולבתי כנסיותנו שבאה"ק לנצל
יום ההילולא והשבת שלאחריו לחזוק והרחבת השעורים ברכים, הפצת
תורת הדא"ח והדרכותי' בחוגים היותר שונים ולהתעוררות שהנשמה
בגוף ירידה עצומה היא, אבל דוקא על ידה אפשרות העלי' הנפלאה, ולא
עזב הרועה את צאן מרעיתו.

בברכה והצלחה

מנחם שניאורסאהן

בס"ד. יו"ד שבט, ה'תשי"ד

(הנחה בלתי מוגה)

באתי¹ לגני אחותי כלה². ואיתא על זה במדרש³ לגני לגנוני, למקום שהי' עיקר דירת, דעיקר שכינה בתחתונים היתה, ואח"כ ע"י חטא עץ הדעת, שהוא המקור לכל עניני חטאים שלאח"ז, נעשה שינוי עיקרי שנסתלקה השכינה מארץ לרקיע הא'. ואח"כ ע"י החטאים שהיו לאח"ז עלתה למעלה כו' עד לרקיע השביעי. והצדיקים שבאו לאח"ז, ע"י עבודתם הורידו השכינה מלמעלה למטה, ועד שבא משה רבינו, שהוא השביעי וכל השביעין חביבין⁴, ופעל את הדבר העיקרי — המשכת השכינה מרקיע הא' לארץ, שזוהי תכלית הכוונה. וזהו מ"ש⁵ ועשו לי מקדש ושכנתי בתוכם, שע"ז שצדיקים ירשו ארץ וישכנו לעד עלי⁶, היינו, שהצדיקים ע"י עבודתם משכינים (ממשיכים) בחי' שוכן עד⁸ (שלכן ירשו ארץ), אזי נעשה ושכנתי בתוכם, בתוך כל אחד ואחד⁹. וענין זה נעשה ע"י העבודה דאתכפיא סט"א, כי, כד אתכפיא סט"א אסתלק יקרא דקוב"ה בכולהו עלמין¹⁰, ומבאר כ"ק מו"ח אדמו"ר במאמר דיום ההסתלקות ויום היארצייט¹¹ דקאי על מדריגת האור שהוא בכולהו עלמין בשוה, שזהו"ע המשכת עיקר שכינה בתחתונים. וזהו ענין המשכן ומקדש והעבודה שבהם, שעיקרה הוא עבודת הקרבנות ובפרט ענין הקטורת, שע"ז אתכפיא סט"א כו'. וזהו גם מה שהמשכן הי' מעצי שטים דוקא,

(1) מאמר זה מיוסד בעיקרו על פרק הרביעי* מדר"ה באתי לגני הישי"ת.
 (2) שה"ש ה, א.
 (3) שהש"ר עה"פ.
 (4) ויק"ר פכ"ט, יא.
 (5) תרומה כה, ח.
 (6) תהלים לז, כט.
 (7) ראה מ"כ ומהרז"ו לבמדב"ר פי"ג, ב.
 (8) ע"פ ישע"י נז, טו. נוסח התפלה —
 (9) הובא בשם רז"ל בלקו"ת ר"פ נשא כ, סע"ב. ובכ"מ. וראה ראשית חכמה שער האהבה פ"ו קרוב לתחילתו (ד"ה ושני פסוקים). אלשיך עה"פ תרומה שם ("שמעתי לומדים"). של"ה סט, א. רא, א. חלק תושב"כ תרומה שכה, ב. שכו, ב. וראה לקו"ש חכ"ו ע' 173 הערה 45.
 (10) בתניא פכ"ז (לד, א) ובלקו"ת ר"פ פקודי מציין לזהר ח"ב קכח, ב (ובלקו"ת שם מציין גם לזהר שם סז, ב. וראה גם שם קפד, א). וראה גם תו"א ויקהל פט, ד. לקו"ת חוקת

* הפרק השייך לשנה זו — ראה תו"מ סה"מ באתי לגני ח"א ע' vi. וש"נ.

(11) ד"ה באתי לגני הישי"ת פרק א.

כי, כדי שתוכל להיות העבודה דאתכפיא סט"א, צ"ל נתינת מקום להתנגדות של הסט"א, וזה נעשה ע"י הרוח שטות, כמארז"ל¹² אין אדם עובר עבירה אא"כ נכנס בו רוח שטות, וכפי שמבאר בהמאמר (בפ"ג) שזהו מצד תוקף החמדה, ובעיקר (לא כ"כ החמדה בפ"ע, אלא) התענוג והרתיחה (דער קאָך) שיש לו בענינים הגשמיים (אפילו בדברים המותרים), שזה מסיר את החיות וההתלהבות שצריכה להיות בעניני קדושה, וכך הולך מדחי אל דחי עד שיכול לבוא לרוח שטות שיכולה להביא אותו לעבור עבירה, כיון שהרוח שטות מכסה על האמת שלא ירגיש שנפרד מאחדותו, ויהי' נדמה לו שעודנו ביהדותו כו'. ולכן צ"ל גם התיקון באופן כזה, שזהו"ע עצי שטים שבמשכן, שענינם הוא שטות דקדושה, שעיי"ז נתתקן השטות דלעו"ז.

י **יש** להוסיף, שעפ"ז מובן שהעבודה דשטות דקדושה אינה ענין השייך רק ליחידי סגולה ובזמנים מיוחדים¹³, אלא זהו הכרח גמור בכללות העבודה, כיון שעיי"ז מתקנים את הרוח שטות שנותנת מקום להיות עובר עבירה. ולאידך גיסא, ה"ז שייך גם אצל צדיקים, כי, מה שאמרו חז"ל אין אדם עובר עבירה כו', קאי על איזה עבירה שתהי', כולל גם הענין דאין צדיק בארץ אשר יעשה טוב ולא יחטא¹⁴, שגם זה הוא מפני שנכנס בו רוח שטות, ולכן, גם אצל צדיק צ"ל העבודה דשטות דקדושה [לא רק מצד ענין הערבות שכל ישראל ערבים זה בזה¹⁵, שלכן¹⁶ אפילו צדיקים גמורים אומרים אשמנו בגדנו כו' (כל אותיות הא"ב¹⁷)], אלא גם מצד עצמו], כדי לתקן את הרוח שטות שממנה באה ה"עבירה" (אין צדיק בארץ גו') כפי שהיא בדרגתו כו'.

ב **והנה** הכח שיש לסט"א לבנות (אויפבויען) את הרוח שטות כו' עד שנפש הבהמית תוכל לכסות על נפש האלקית, הוא פרט בכללות הבריאה שעולמות מעלימים על אלקות¹⁸, וכמאמר הידוע¹⁹

12) סוטה ג, א. 13) ראה ד"ה באתי לגני הישי"ת פרק ה.
 14) קהלת ז, כ. 15) שבועות לט, א.
 16) ראה טעהמ"צ להרח"ו פ' קדושים. מאמרי אדה"ז פרשיות ח"ב ע' תקצא ואילך.
 17) סהמ"צ להצ"צ מצות אהבת ישראל (דרמ"צ כח, א.ב). לקו"ש חכ"ה ע' 16 ואילך. חכ"ז ע' 105.
 18) ראה סהמ"צ להצ"צ מצות וידוי ותשובה ספ"א (דרמ"צ לח, ב).
 19) ראה ד"ה הנ"ל ריש פרק ד — הפרק השייך לשנה זו: "זה שהנה"ב מכסה על הנה"א .. והיינו דאָס וואָס וועלט איז מעלים אויף אלקות".
 20) המשך תער"ב ח"ב ס"ע תתקלג ואילך. סה"מ תרפ"ט ע' 37. וש"נ.

שבעולמות (ובפרט בעולמות בי"ע) ענין המציאות הוא בפשיטות ואלקות הוא בהתחדשות. וכל זה הוא לצורך העבודה, שיוכל להיות הענין דאתכפיא סט"א, כנ"ל. וע"ד המבואר בתניא²⁰ שלגבי קדושת נפש האלקית נתן לה הקב"ה (לסט"א) רשות ויכולת להגבי' עצמה כנגדה כדי שהאדם יתגבר עלי' וינצחנה, ועי"ז יוכל להיות כללות ענין העבודה. והיינו, שמצד זה שהקב"ה הוא עצם הטוב²¹, רצונו ליתן תכלית הטוב — שלא יהי' נהמא דכיסופא²², אלא ע"י עבודה ויגיעה דוקא, וכמאמר²³ לפום צערא אגרא, וכדי להיות נתינת מקום לענין של עבודה ויגיעה, הוצרכה להיות כללות הבריאה באופן של העלם והסתור על אלקות, עד שאומרים לאדם ראה²⁴ נתתי לפניך את החיים ואת הטוב וגם את ההיפך כו', שדוקא אז העבודה היא מצד בחירתו דוקא, ובחרת בחיים²⁵.

אמנם זהו רק טעם על הצורך בהעלם על אלקות כו'. אבל עדיין צריך להבין איך אפשר להיות העלם זה, שהרי נפש האלקית היא מציאות אמיתית, ואילו נפש הבהמית וכללות העולם אינם אלא כדי שיוכל להיות ענין העבודה והיגיעה באופן דלפום צערא אגרא, וא"כ, כיצד יש כח לנפש הבהמית להעלים על נפש האלקית, ובפרטיות, שהרוח שטות יוכל לכסות על האמת עד שיוכל לעבור עבירה.

ג) ויובן בהקדם מה שמצינו בנוגע לכללות האדם, עובד העבודה ומברר הביוררים כו', שהאדם עצמו צריך להענינים שמברר אותם, דומם צומח חי, להכרח קיומו. והיינו, שאין זה כמו שהדומם צומח חי צריכים להאדם שמברר אותם, לפי שע"י עבודת האדם מגיעים הם לתכליתם [כידוע²⁶ שתכלית הדומם שיוכלל בצומח, תכלית הצומח שיוכלל בחי, ותכלית החי שיוכלל במדבר כו', וענין זה נעשה ע"י עבודת האדם דוקא], כי, זה שהדצ"ח צריכים להאדם, אינו אלא בשביל לבוא להתכלית והעילוי שלהם, אבל להכרח קיומם אינם צריכים להאדם, משא"כ צורך האדם בהדצ"ח הוא לא רק שע"י עבודתו בהם יכול למלא עבודתו ותכליתו, אלא גם בשביל הכרח קיומו צריך הוא להדצ"ח. ועוד זאת, שצורך האדם בהדצ"ח הוא לא רק מצד הגוף [היינו, שע"י הדצ"ח

23 אבות פ"ה מכ"א.

24 נצבים ל, טו.

25 שם, יט.

26 ראה עיקרים מאמר ג פ"א. קונטרס

ומעין מאמר א פ"ג. סה"ש תורת שלום ע'

243.

20 ספכ"ט.

21 ראה הערת כ"ק אדמו"ר שליט"א

במאמרי אדמו"ר האמצעי קונטרסים ע' ה.

ובכ"מ.

22 ראה ירושלמי ערלה פ"א ה"ג. לקו"ת

צו ז, ריש ע"ד. לקו"ש חט"ו ע' 95.

תהא הנשמה נאחזת בהגוף, וכמשל האש שבטבעו עולה למעלה, ורק ע"י אחיזתו בהפתילה נשאר הוא למטה, ודוגמתו בנמשל, שהנשמה מצד עצמה רצונה לעלות למעלה ולידבק בשרשה ומקורה כו' (כמבואר בתניא²⁷), וכדי שתהא נאחזת למטה בגוף גשמי יש צורך בדצ"ח גשמיים כמו הגוף הגשמי], אלא גם הנשמה צריכה להניצוץ האלקי שבדצ"ח. דהנה, כתיב²⁸ כי לא על הלחם לבדו יחי' האדם כי על כל מוצא פי ה' יחי' האדם, ומביא הבעש"ט²⁹ מהאריז"ל³⁰ דהחוקרים הקשו מאין הוא חיות הנשמה, דאין הדעת נותן שיהי' חיות הנשמה מלחם ומאכל גשמי, ואין לומר דהנשמה יכולה להיות בלי מזון, דא"כ מ"ט אם עובר אדם ושוהה כמה ימים בלי מזון ימות ברעב, מ"ט תצא הנשמה מחמת מניעת אכילה. ותירץ האריז"ל שלא ידעו והיו סכלים בשרש הבריאה דארז"ל³¹ בעשרה מאמרות נברא העולם, פי' ע"י המאמרות עצמן נתהוה הכל, והמאמר הזה הוא חיות פנימי להם, וזה החיות הוא מזון הנשמה. ומוסיף שם, וז"ש³² רעבים גם צמאים נפשם בהם תתעטף. והיינו, שהפסוק מבאר את סיבת הרעב והצמא (דלכאורה למה יהי' האדם רעב וצמא למאכל ומשקה גשמיים), שזהו משום שנפשם בהם תתעטף, היינו, שהניצוץ האלקי שבמאכל ומשקה (נפשם) נמצא בהם בהעלם (בהם תתעטף), והאדם צריך לגלות את הניצוץ האלקי, מפני שניצוץ זה שייך אליו. ומבאר בזה רבינו הזקן בתו"א³³, דאף שגם האדם נשתלשל ממאמר נעשה אדם כו', מ"מ, צריך האדם למוצא פי הוי' שבלחם, לפי שמוצא פי הוי' שבדצ"ח הוא נעלה יותר ממוצא פי הוי' כמו שהוא בהנשמה וגוף, כמבואר שם בארוכה. ונמצא, שהצורך של האדם בדצ"ח הוא (לא רק להתכלית והעילוי שלו, אלא) אפילו להכרח קיומו, ולא רק מצד הגשמיות, אלא גם מצד הרוחניות.

והביאור בזה ע"פ הידוע שתהו קדם לתיקון. דהנה, סדר ההשתלשלות הוא באופן דבונה על מנת לסתור וסותר על מנת לבנות, שהו"ע בנין עולם התהו שהוא על מנת לסתור, והסתירה דעולם התהו שהיא בשביל הבנין דעולם התיקון³⁴. ומזה מובן שהבנין שסתורוהו יש לו

33) סה, ד. וראה לקו"ת צו יג, ב. ועוד.

34) ראה מאמרי אדמו"ר הזקן תקס"ג

ח"ב ע' תשכח. מאמרי אדמו"ר האמצעי

דברים ח"ב ע' תקפב ואילך. סה"מ תרס"ג ע'

נג ואילך. ה'ש"ת ע' סה. ובכ"מ.

27) רפ"ט (כד, סע"א ואילך).

28) עקב ח, ג.

29) כתר שם טוב סימן קצד.

30) לקוטי תורה להאריז"ל ע"פ.

31) אבות רפ"ה.

32) תהלים קז, ה.

קדימה להבנין שבנו במקומו — לא קדימה בזמן, אלא באופן של סיבה ומסובב, שהרי אי אפשר להיות בנין במקום הסתירה א"כ קדם הבנין שלפנ"ז ואח"כ היתה סתירתו³⁴. ויתירה מזה, שהקדימה דתהו לתיקון היא לא רק באופן של סיבה ומסובב, אלא גם קדימה במעלה, שהרי בתהו האורות מרובים ובתיקון הם מועטים³⁵, והפירוש בזה הוא לא רק אורות מרובים בכמות (שזהו ע"ד גשמיות), אלא גם אורות מרובים באיכות (שזהו ע"ד רוחניות), היינו, שהאור דתהו הוא אור אחר נעלה הרבה יותר. ולכן, גם הענינים ששרשם מעולם התהו הם באופן של קדימה, וכמו קליפה קדמה לפרי, שקדימת הקליפה היא לא רק בגשמיות אלא גם ברוחניות, שהחיות דהקליפה קודם להחיות דהפרי, כמו שתהו קודם לתיקון. וזהו הטעם שהאדם צריך להדצ"ח, לא רק להגשמיות שבהם, אלא גם להרוחניות שבהם, היינו, להניצוץ אלקי שבהם, כיון ששרשן בעולם התהו שקדם לעולם התיקון.

ועפ"ז יובן איך אפשר להיות שנפש הבהמית תוכל לכסות ולהעלים על נפש האלקית, שזהו לפי ששורש נה"ב גבוה יותר משרש נה"א, כפי שמבאר אדמו"ר האמצעי³⁶ ששורש נה"ב הוא מבחי' התהו שקדם לתיקון. וזהו גם שהיצה"ר אקדמי' טעניתי³⁷, ששרשו מעולם שקדם להעולם שהוא שורש היצ"ט. ומזה יכול לבוא אח"כ רוח (שבאמת לאמיתו אינה אלא) שטות שתכסה על האמת — כפי שהאמת היא בסדר השתלשלות, וכפי שנמשכת בנפש האדם — להיות ששרשה מתהו שקדם לתיקון.

ד) אמנם עפ"ז צריך להבין לאידך גיסא, דלכאורה, מצד זה שתהו קדם במעלה לתיקון, הי' צריך להיות שהרוח שטות תוכל לכסות על האמת כולו, היינו, שלא יהי' ענין שהרוח שטות לא יוכל לכסות עליו. ובפועל רואים אנו שכאשר באים לידי נסיון בדבר אמונה, אזי אפילו קל שבקלים שרוב ימיו היו באופן דרבות רעות בעבירות חמורות ביותר, מ"מ, כשבא לידי ענין שבו רואה שנעשה נפרד מאלקות, אזי אין מקום לרוח שטות לנסות להעלים על האמת כו', אלא עומד הוא בנסיון, ועד כדי כך, שכח האמונה פועל העמידה בנסיון (לא רק בענין האמונה עצמה, אלא) גם בנוגע למחשבה דיבור ומעשה, שעומד בנסיון למסור נפשו אפילו שלא לעשות איזה מעשה לכד נגד אמונת ה' אחד

(36) תו"ח נח ס, ג ואילך.

(35) ראה עץ חיים שער י (שער התיקון)

(37) ראה זח"א קעט, סע"א ואילך.

פ"ה. שער יא (שער המלכים) פ"א-ב. ועוד.

אף שאינו מאמין בה כלל בלבו, וכן לדבר תועה ח"ו על אחדות ה' אף שאין פיו ולבו שוין כו' (כמבואר בתניא³⁸). וגדולה מזו מצינו, שאפילו אצל ההמון ועמי הארץ ואלה שדעתם קלה, ישנם כו"כ איסורים שיראים ומזדעזעים מלעשותם, שאין זה מצד הבנה והשגה [שהרי להבנה והשגה אינם שייכים הם, ולאידך, שייכים הם ביותר לעינים גשמיים וחומריים, במכ"ש וק"ו מבינוני, שהרע שבו נתחזק יותר בהמשך הזמן שנשתמש בו הרבה באכילה ושתי' ושאר עיני עוה"ז (כמ"ש בתניא³⁹)], אלא שיש בהם יראת חטא טבעית, שמצד זה יראים הם מאיסורים מסויימים, ובפרט איסורים הקשורים עם כריתות ומיתות כו'.

אך הענין הוא, שהקדימה דתהו לתיקון אינה אלא בסדר ההשתלשלות, שהרי הן עולם התהו והן עולם התיקון נקראים בשם עולם, ושניהם מחודשים, ושם הסדר הוא שתהו קודם לתיקון. משא"כ למעלה מסדר השתלשלות, הרי לא זו בלבד ששניהם שוים, אלא אדרבה, תיקון קודם. ומצד דרגא זו אין מקום להרוח שטות כו'.

(ה) **ויובן** בהקדם הביאור במ"ש⁴⁰ כי חלק הוי' עמו יעקב חבל נחלתו, שהם ב' עינים. ענין הא', יעקב חבל נחלתו, וענין הב', למעלה מזה, חלק הוי' עמו. ומבאר כ"ק מו"ח אדמו"ר בהמאמר⁴¹ בפירוש יעקב חבל נחלתו, שנשמתו של אדם הוא החבל המקשרו באלקות⁴², דכמו חבל שראשו אחד קשור למעלה וראשו השני קשור למטה, כך מקשרת הנשמה (שנקראת חבל) את האדם הנמצא למטה עם שרשו ומקורו למעלה. וממשיך לבאר שהנשמה עצמה (שהיא החבל) שזורה מתרי"ג נימין⁴², היינו, שהיא כלולה מתרי"ג כחות⁴³. וטעם הדבר הוא, דארז"ל⁴⁴ חייב אדם לומר בשבילי נברא העולם, דעולם הוא מלשון העלם⁴⁵, דכל או"א חייב לומר דהעלם וצמצום הראשון נברא בשבילי, בכדי לבררו ולזככו. וכיון שהאדם הוא בציור רמ"ח אברים ושס"ה גידים שהם במספר תרי"ג, דלכן כל המדריגות בהשתלשלות (שנבראו בשבילו) הם במספר הזה, הנה גם בהנשמה יש תרי"ג כחות [ולהעיר ע"ד החידוש שבמאמר זה, שמצד זה שגוף האדם הוא בציור שיש בו מספר תרי"ג,

42) ראה תניא אגרת התשובה פ"ה יו.

43) תניא פנ"א.

44) סנהדרין פ"ד מ"ה (לו, א).

45) לקו"ת שלח לו, ד. ובכ"מ.

38) ספ"ט (כה, ב).

39) פ"ג (יח, ב).

40) האזינו לב, ט.

41) בפרק השי"ך לשנה זו — פרק ד.

לכן יש גם בהנשמה תרי"ג כחות⁴⁶]. וממשיך בהמאמר, שבהם תלויים התרי"ג מצוות. והיינו, שזהו פירוש נוסף ביעקב חבל נחלתו, שהחבל קאי על המצוות שהם במספר תרי"ג. והא בהא תליא, דכיון שהאדם שבשבילו נברא העולם (החל מצמצום הראשון) הוא בציור שיש בו מספר תרי"ג, לכן, גם הדרכים והצינורות וההמשכות שעל ידם יכול האדם לתקן את העולם (החל מצמצום הראשון ולמטה ממנו), שהם המצוות, הם ג"כ במספר תרי"ג. והנה, בהחבל דמצוות ששזור מתרי"ג נימין, כל מצוה פרטית היא נימא פרטית, וכשהאדם עובר עבירה רח"ל אזי נפסק ונכרת רק נימא פרטית (אף שבפרט זה ה"ז גם העצמות של פרט זה), אבל כללות ההתקשרות נשארת בשלימות. משא"כ עבירות שיש בהם כריתות ומיתות ב"ד, ה"ה נוגעים לכללות התקשרות הנפש עם שרשה ומקורה למעלה, ולכן, אפילו ההמון ועמי הארץ ואלה שדעתם קלה יראים ומזדעזעים מלעבור עליהם, לא מצד הבנה והשגה אלא מצד יראת חטא טבעית (כנ"ל ס"ד), כיון שמרגישים שמדובר אודות כללות התקשרות האדם למטה עם שורש חיותו למעלה (כמבואר כל זה בהמאמר).

אמנם מצד כללות הענין דבריאת העולם (מלשון העלם, החל מצמצום הראשון), שזהו כללות הענין דסדר השתלשלות, שבו קדם תהו לתיקון (כנ"ל ס"ד), יכול להיות שהרוח שטות (שמצד נה"ב ששרשה מתהו שקדם לתיקון) יכסה על האמת אפילו בנוגע לחטאים שיש בהם כרת ומיתה, שיהי' נדמה לו שעודנו ביהדותו, ומקושר הוא עם שורש חיותו, והתברך בלבבו לאמר גו' בשרירות לבי אלך⁴⁷, ואדרבה, למען ספות הרוה את הצמאה⁴⁷, שעיי"ז יומשך לו תוספת חיות כו'⁴⁸. אלא שכל זה אינו אלא בסדר השתלשלות, שזהו כללות הענין דיעקב חבל נחלתו.

אך ישנו ענין שלמעלה מזה, שעז"נ כי חלק הוי' עמו, שזהו"ע שלמעלה מהשתלשלות, כי, כללות שם הוי', שפירושו הי' הוה ויהי' כאחד⁴⁹, הוא למעלה מהשתלשלות. והענין בזה, דהנה, חלק הוי' היינו חלק מן העצם, אשר, העצם כשאתה תופס בחלקו אתה תופס בכולו (כמאמר הבעש"ט⁵⁰), וכיון שחלק הוי' עמו, חלק אלקה ממעל ממש⁵¹,

46 נתבאר בארוכה בשיחת ש"פ בשלח א (שער עשר ולא תשע) פ"ט. תניא (לקמן ע' לט ואילך).
שעהיזה"א פ"ז (פב, א).

47 נצבים כט, יח. 50 המשך תרס"ו ע' תקכב. וראה סה"ש

48 ראה קונטרס ומעין מאמר י פ"א. תש"א ע' 32 הערה 19.

49 זח"ג רנז, סע"ב (ברע"מ). פרדס שער 51 תניא רפ"ב.

ה"ה חד עם העצם. ועד כדי כך, שהרב המגיד מפרש⁵² בדברי המדרש⁵³ קדושים תהיו יכול כמוני ת"ל כי קדוש אני קדושתו למעלה מקדושתכם, שקדושתו למעלה [קדושתו, בחי' קדוש אני, שהיא נעלית יותר (למעלה) מקדושתכם, בחי' קדושים תהיו, כמובן מהמשל לבני מדינה שעשו ג' עטרות למלך כו', נותן בראשו אחת (קדוש אני) ושתיים בראשן של ישראל⁵⁴] הכל הוא מקדושתכם. ומזה משמע שהרב המגיד מפרש דברי המדרש יכול כמוני, שאין זה בדרך שאלה ותמיהה, אלא יכול כמוני בניחותא⁵⁵, ומביא ראי' מ"ש כי קדוש אני, שקדושתו למעלה היא מקדושתכם. וכל זה הוא מפני שעצם הנשמה קשורה עם עצמותו ית', שזוה"ע דחלק הוי' עמו. וענין זה הוא אצל כאו"א מישראל, כפי שמדייק בכתוב חלק הוי' עמו, עמו דייקא, דנוסף על הפירוש שמורה על העילוי, כדאיתא במדרש⁵⁶ שעמו הוא כמו עמו⁵⁷, ישנו גם הפירוש שעם הוא מלשון גחלים עוממות⁵⁸, כמו אין מלך בלא עם⁵⁹, שהם דברים נפרדים זרים ורחוקים ממעלת המלך⁶⁰. והיינו, דכשם שבענין חבל נחלתו מדייק יעקב דוקא, שהתקשרות ע"י החבל והנשמה היא גם במדריגות הנמוכות שהם בבחינת עקביים (כמ"ש בהמאמר), כך גם בהענין דחלק הוי' מדייק עמו דוקא, שאפילו אלה שהם כמו דברים נפרדים, הנה מבלי הבט על מעמדם ומצבם ה"ה חלק הוי', חלק מן העצם, שהוא חד עם העצם כולו. והנה, מצד הענין דחלק הוי' עמו, שכאו"א מישראל הוא למעלה מסדר השתלשלות, חד עם העצמות, אי אפשר שהרוח שטות דנה"ב תכסה על האמת כו', שהרי הכח שיש בנה"ב לכסות ולהעלים כו' אינו אלא מפני ששרשה בתהו שקדם לתיקון, והקדימה דתהו לתיקון אינה אלא בסדר השתלשלות בלבד, משא"כ למעלה מסדר השתלשלות, הרי אע"פ ששם נאמר הלא אח עשו ליעקב⁶¹, מ"מ, ואוהב⁶¹ את יעקב דוקא, לפי שחלק הוי' עמו. וענינו בעבודה, שהרוח שטות יכולה לכסות ולהעלים רק על ענינים השייכים לסדר השתלשלות שבאדם בכחות נפשו, שזוהי כללות העבודה שע"פ טעם ודעת, באופן של שקלא וטריא, טענות ומענות. משא"כ למעלה מסדר השתלשלות שבו, היינו, עבודה מצד עצם הנשמה,

שמות ע' פט"ז.

52 אור תורה סימן קיב.

58 ראה סה"מ תר"ס ע' ו. ובכ"מ.

53 ויק"ר פכ"ד, ט.

59 בחיי וישב לח, ל. תניא שעהייה"א

54 שם, ח.

רפ"ז (פא, ב). ובכ"מ.

55 ראה מאור עינים קדושים ע' 93.

60 שעהייה"א שם.

56 שמור ספל"א.

61 מלאכי א, ב.

57 ראה לקו"ת במדבר ו, ב. אוה"ת

בחי' היחידה, שנקראת יחידה ע"ש שמקבלת מיחיד⁶², שהו"ע ניצוץ אחד נברא שמקבל מניצוץ אחד בורא⁶³ [ובאופן שאינם ב' דברים בפ"ע, אלא נעשים דבר אחד], הנה בדרגא זו לא שייך העלם והסתור כלל. וכפי שמבאר הצמח צדק⁶⁴ בארוכה, שהבכורה דעשו אינה אלא ביחס להאין שמברר את היש, דכיון שהאין בא ונמשך בשביל לברר את היש, הרי בהכרח לומר שהיש קדם להאין, ורק לאחר שישנו מציאות היש יכול לבוא האין לבררו. אבל האין של יש האמיתי, בודאי קודם הוא להיש הנברא. ומצד זה נוטל יעקב (לא רק את הברכה, כמ"ש⁶⁵ והנה עתה לקח ברכתי, אלא גם) את הבכורה (את בכורתי לקח⁶⁵), שיעקב דוקא הוא הבכור. וב' ענינים אלה ישנם גם באדם. האין שמברר את היש, הו"ע הארת החכמה שמתלבשת באברי הגוף, החל מהמוחין שבראש שהו"ע השכל, שזוהי כללות העבודה ע"פ טעם ודעת. ובמדרגה זו קודם היש במעלה, ומצד זה יכולה להיות הרוח שטות כו'. משא"כ מצד עצם החכמה, שהיא דוגמת האין של יש האמיתי, לא שייך העלם והסתור דהרוח שטות כו'. וע"ד המבואר בתניא⁶⁶ שרק בהבחינה המתפשטת מהחכמה יכול להיות ענין הגלות בלבוש שק דקליפה שממנה נכנס הרוח שטות לחטוא כו', אבל לגבי עצם החכמה כל הקליפות בטלים ומבוטלים כו' כדונג נמסו. וענין זה מתגלה בכאו"א מישראל (גם מי שהוא במעמד ומצב שנקרא עמו, שהוא כמו דבר נפרד) כשבא לידי נסיון בדבר אמונה, שזהו"ע שלמעלה מהשתלשלות שמקשר אותו עם העצמות, וכיון שמצד דרגא זו בטלה הקדימה דתהו, הרי אי אפשר שהרוח שטות יכסה ויעלים כו', ולכן עומד הוא בנסיון. ולא עוד אלא שכאשר כח האמונה מתעורר ובא לידי גילוי, היינו, שמתגלית עצם החכמה, וע"י הארתה מתפשט גם בכל הגוף, ה"ז פועל גם בהענינים הפרטיים שהם בדוגמת נימא פרטית, כיון שבכל ענין ישנו העצם [וזהו שמבאר כ"ק מו"ח אדמו"ר בהמאמר בהחצאי-עיגול "דבפרט זה ה"ה כל העצמות של הפרט הזה"], ולכן עומד בנסיון גם בנוגע לענינים שהם באופן שלבו בל עמו, כי אם במעשה ודיבור בלבד.

(ו) **ויש** להוסיף בביאור דיוק הלשון כי חלק הוי' עמו, חלק דייקא, לשון חלוקה, ולא לשון נתינה. דהנה, בהחילוק בין ב' הלשונות

62 לקו"ת ראה כה, א. סה"מ תרצ"ו ע' (תו"מ סה"מ באתי לגני ע' 9).
 63 עץ חיים שער מב (שער דרושי ושה"ש) פ"א. הובא בלקו"ת שם כז, א. הערת
 64 אה"ת וישלח רלא, ב ואילך. קיצורים
 65 והערות לתניא ע' מט ואילך.
 66 תולדות כז, לו.
 66 פ"ט (כה, א).

דחלוקה ונתינה, איתא בברכות⁶⁷ הרואה חכמי ישראל אומר ברוך שחלק מחכמתו, הרואה מלכי ישראל אומר ברוך שחלק מכבודו, משא"כ באומות העולם אומר שנתן מחכמתו, שנתן מכבודו. ובטעם הדבר איתא במג"א⁶⁸, שישראל הם חלק אלוהים ודבקים בו לכן אומר שחלק, משא"כ אוה"ע שאצלם נאמר לשון מתנה, שהיא דבר נפרד. ועפ"ז יש לבאר הדיוק דחלק הוי' עמו, חלק דייקא, שמורה על הדביקות דכאו"א מישראל (גם אלה שהם בבחי' עמו) בו ית'. ועוד זאת, שכיון שישראל הם חלק הוי', הרי גם הענינים שנותנים להם במתנה הם לא באופן של פירוד, אלא באופן של דביקות. והענין בזה, כפי שמבאר אדמו"ר מהר"ש⁶⁹ (מיוסד על דרושי הצ"צ⁷⁰) בנוגע לענינים שבהם מצינו המעלה דמתנה, דאף שישנו החילוק בין מתנה לירושה, שמתנה יש לה הפסק⁷¹ (ע"ד ענין הפירוד), וירושה אין לה הפסק⁷¹, מ"מ, הנותן מתנה למי שראוי לירשו, אזי גם המתנה היא באופן שאין לה הפסק⁷². ויובן בפרטיות יותר בנוגע לתורה, שבה מצינו גם ענין המתנה⁷³, דהנה, מצד נגלה דתורה בפ"ע, בחי' פשט רמז דרוש, ר"ת פרד⁷⁴, לשון פירוד, יכול האדם להשאר נפרד כו' (וכמבואר בזהר⁷⁵), וע"ד מארז"ל⁷⁶ אוי לו לפלוני שלמד תורה כו' ראו כמה מקולקלין מעשיו וכו' (כיון שהלימוד הוא ללא יראת שמים), ועד שאמר⁷⁷ לא זכה נעשית לו (התורה) היפך דסם חיים, שזהו ע"ד מתנה שיש לה הפסק. אמנם, כשישנו גם לימוד חלק הסוד שכתורה, פנימיות התורה, שבה לא שייך העלמות והסתרים דהרוח שטות, להיותה בחי' אילנא דחיי⁷⁸, למעלה מענין הביוררים, אזי נעשה גם הלימוד דפשט רמז דרוש באופן של חיבור ודביקות כו', והיינו, שגם המתנה, נגלה דתורה, היא באופן שאין לה הפסק, כיון שזוהי מתנה למי שראוי לירשו, מצד שייכותו לפנימיות התורה שהיא באופן של ירושה שאין לה הפסק.

(67 נח, א.

(68 או"ח סרכ"ד סק"ד וראה גם ט"ז שם סק"א: "כל שאתה אומר חלק צריך אתה לדעת ממי נחלק, נמצא שיש יחוס לחלק אחר מי שנתחלק ממנו, משא"כ באומות שאין להם יחוס אחרי הנותן, כמו כל מתנה דלית בה אחריות על הנותן, שאחר שנתן להם מתנה זו שוב אין דביקות בנותן").

(69 סה"מ תרכ"ז ע' קנד ואילך. וראה גם סה"מ תרל"ד ע' רעה ואילך.

(70 אוה"ת תשא ס"ע א'תתקסט ואילך.

(71 בבא בתרא קט, א.

(72 שם קלג, א.

(73 ברכות ה, א. ועוד.

(74 ראה רמ"ז לזח"א ד, ב.

(75 ח"ג ערה, סע"ב (ברע"מ). הובא במכתב יא מנ"א שנה זו (אג"ק ח"ט ע' רלג).

(76 יומא פו, ב.

(77 שם עב, ב.

(78 זח"ג קכד, ב (ברע"מ). תניא אגה"ק

סכ"ו. וראה קונטרס עץ החיים פי"א ואילך.

ועוד זאת, שיש בזה גם המעלה דמתנה (שהרי הלשון מתנה שמצינו בנוגע לתורה הוא בדרך מעלה), שהנתינה היא שלא לפי ערך יגיעתו ועבודתו של מקבל המתנה, כי אם מה שנמשך מלמעלה בדרך מתנה. וענינו בתורה, שעל ידה אותי (עצמותו ית') אתם לוקחים⁷⁹, כיון שאנא נפשי כתבית יהבית⁸⁰, היינו, שהכניס את עצמותו (עצמות האָט זיך אינגאַצן אַוועקגעגעבן) בתורה, וכדאיתא במדרש⁸¹ בפירוש ויקחו לי תרומה⁸², משל למלך שהיתה לו בת יחידה כו' לפרוש ממנה איני יכול כו' טובה עשה לי כו' קיטון אחד עשה לי שאדור אצלכם כו', כך אמר הקב"ה לישראל, נתתי לכם את התורה, לפרוש הימנה איני יכול כו', בית אחד עשו לי שאדור בתוכו כו', היינו, שנתינת התורה היא באופן שיש בה גם מציאותו של המוריש. ואז ישנם ב' המעלות, המעלה דירושה שאין לה הפסק, והמעלה דמתנה שהיא למעלה מהעבודה והיגיעה כו' (נוסף לכך שהמתנה היא באופן שאין לה הפסק, כיון שישנו גם לימוד פנימיות התורה).

ז) וזהו כי חלק הוי' עמו יעקב חבל נחלתו, שגם כאשר מצד יעקב חבל נחלתו ישנו הענין דרוח שטות שמכסה ומעלים כו' עד שיכול להיות מצב שע"י העוונות נכרת חבל ההתקשרות רח"ל, הנה גם אז ישנו הענין דחלק הוי' עמו, שזוהי ההתקשרות שמצד העצם, שעל זה לא שייך העלם והסתר כו'. ועוד זאת, שמצד הענין דחלק הוי' עמו, מתתקן סוכ"ס גם הענין דחבל נחלתו, שאפילו הנימים הפרטיים שנפסקו, יחזרו להתחבר להיות על ידם הקשר של האדם הנמצא למטה עם שורש חיותו למעלה.

וענין זה הוא ע"ד ביאור כ"ק אדמו"ר (מהורש"ב) נ"ע⁸³ בפירוש הכתוב⁸⁴ כי אם עונותיכם היו מבדילים ביניכם לבין אלקיכם, שההבדלה שע"י העון היא ביניכם דוקא, אבל לגבי אלקיכם גם העון אינו מפסיק. ומוסיף, שבאגה"ת⁸⁵ כתב דבאמת אין שום דבר חוצץ ומפסיק כי אם עוונותיכם כו' מפני שהן נגד רצה"ע כו', והיינו לגבי בחי' אור הסוכ"ע ולענין שאינו מאיר בגילוי, משא"כ לגבי עצמות אוא"ס כו'.

79) ראה שמו"ר פל"ג, ו. תניא פרק מז (82) תרומה כה, ב.
 80) שבת קה, א (כגירסת העין יעקב).
 81) ישע"י נט, ב.
 82) סה"מ אעת"ר ע' עד.
 83) פ"ה (צה, ב). וראה גם לקו"ת בלק עג, ג.
 84) שמו"ר שם, א.
 85) וראה לקו"ת שלח מח, סע"ד ואילך.

והענין בזה, שנוסף לכך שההבדלה דהעון אינה אלא מצדכם (ביניכם), ה"ז מבדיל רק ביניכם לבין אלקיכם, שפירושו כוחכם וחיותכם⁸⁶, היינו בחי' ממכ"ע, או אפילו גם על בחי' סוכ"ע (מפני שהעוונות הם נגד רצון העליון), אבל רק לענין שאינו מאיר בגילוי כי אם בהעלם. משא"כ לגבי עצמות או"א"ס אין שום דבר מעלים ומסתיר כלל. ועוד זאת, שמצד עצמותו ית' (שלגבי' לא שייך העלם והסתור כלל) מתבטל ההעלם וההסתור לגמרי, גם למטה. וכמו שמצינו ביצי"מ דכתיב⁸⁷ ועברתי בארץ מצרים גו' אני הוי', ודרשו רז"ל⁸⁸ אני ולא מלאך כו' אני ולא שרף כו' אני ולא השליח כו' אני הוא ולא אחר, הקב"ה בכבודו ובעצמו⁸⁹, היינו, שכדי להיות היציאה דבני" מתוקף הקליפה דמצרים שהיו משוקעים רח"ל במ"ט שערי טומאה⁹⁰, הוצרך להיות המשכת העצמות דוקא, שיכול להיות נמשך גם במקום החושך דקליפת מצרים, ובאופן שלא יהי' מזה שום יניקה כלל ח"ו (דלא כמו ההמשכה מבחי' הגילויים שיכול להיות מזה יניקה כו'), אלא אדרבה, שבירת הקליפה לגמרי, ביחד עם היציאה והגאולה דבני" ממצרים, שזהו"ע דנגוף למצרים ורפוא לישראל⁹¹. ועד"ז בנוגע ליצי"מ ברוחניות (שזהו התוכן דכל ענין ופרט בעבודת האדם⁹²), שגם כאשר ישנה התגברות הרוח שטות לעבור עבירה, ונעשה עוונותיכם מבדילים גו', עד שנכרת החבל שמקשר את האדם שנמצא למטה עם מקור חיותו למעלה, הרי אפילו קל שבקלים, קשורה עצם הנשמה בעצמותו ית' (התקשרות עצם בעצם), ומצד זה לא שייך ענין של הפסק והבדלה כלל ע"י עון איזה שיהי', וענין זה (שהעון אינו מפסיק) הוא באופן שלא שייך להיות מזה יניקה ח"ו, אלא אדרבה, שמצד זה מתבטל הרוח שטות לגמרי (ע"ד נגוף למצרים), ובשעתא חדא וברגעא חדא⁹³ שטעלט ער זיך איבער מעומק תחת לעומק רום (רפוא לישראל). וזהו מ"ש כ"ק אדמו"ר (מהורש"ב) נ"ע בקונטרס העבודה⁹⁴, שכאשר בא לירי נסיון בענין של אמונה, שאז מתגלה אצלו בחי' היחידה שבנפש, הרי לא זו בלבד שעומד בנסיון בהענין שבו הוא הנסיון עצמו, אלא עוד זאת, שהתגלות היחידה פועלת שמשתנה לגמרי בכל עניונו.

86 ראה שו"ע או"ח ס"ה.

91 ישעי' יט, כב. זח"ב לו, א.

87 בא יב, יב.

92 ראה תניא פמ"ז. תו"א שמות מט,

88 הגדה של פסח פיסקא ויוציאנו.

סע"ד. וארא נז, ב ואילך. יתרו עא, ג"ד.

89 ראה זח"א (מהנ"ע) קיז, ב. לקו"ת צו

ובכ"מ.

93 ראה זח"א קכט, סע"א.

יב, ג. טז, א. תו"ח בראשית כז, ב. סידור (עם

94 פרק ה.

דא"ח) רצט, א. ובכ"מ.

90 ראה זהר חדש ר"פ יתרו. ועוד.

ח) **והנה** נוסף על האמור לעיל שכאשר באים לידי נסיון בדבר אמונה אזי מתבטלת הרוח שטות כו', צריכה להיות העבודה באופן כזה שמלכתחילה לא יהי' נתנית מקום להרוח שטות. והענין בזה, דהנה, נתבאר בארוכה בהמאמר⁹⁵ שסיבת הרוח שטות היא מצד חסרון בחי' הדעת, לפי שרוב הנשמות שבדורותינו (וחלק גדול מהנשמות דדורות הקדמונים) הם (לא בכחי' זרע אדם, אלא) בכחי' זרע בהמה, שאין בהם בחי' דעת באלקות⁹⁶, והיינו, שהחסרון הוא (לא בהידיעה, אלא) בהכרה והרגשה (עד לאופן של ראי'), ומצד זה נעשה אצלם התגברות הרוח שטות. והעצה לזה היא המשכת בחי' הדעת, שעל זה ישנו הסיוע ע"י משה רבינו, גואל ראשון⁹⁷, רועה ישראל, כמבואר בתניא⁹⁸ שהוא משבעה רועים וכללות כולם, ונקרא רעיא מהימנא, דהיינו שממשיך בחי' הדעת לכללות ישראל, גם בנשמות שמבחי' זרע בהמה. וזהו⁹⁹ ונתתי עשב בשדך לבהמתך¹⁰⁰, עשב הוא בחי' דעת שהוא שם ע"ב ושי"ן (ג' קוין חג"ת, מדות, שקיומם ע"י הדעת¹⁰¹) באמצע התיבה, שנמשך בשדך בשביל בהמתך שהם הנשמות שנקראו זרע בהמה. וזהו גם מ"ש¹⁰² רועה אמונה, היינו, שמשה רבינו, רעיא מהימנא, רועה ומפרנס את האמונה דבניי שלא תהי' בדרך מקיף בלבד, שמצד זה יכול להיות גנבא אפום מחתרתא רחמנא קרייא¹⁰³, כי אם באופן פנימי, שמצד זה לא יוכל האדם לעבור עבירה שהיא היפך רצון העליון.

ועד"ז בנוגע לאתפשטותא דמשה שבכל דרא ודרא¹⁰⁴, שזהו ענינם של הרביים נשיאי הדורות, עד לכ"ק מו"ח אדמו"ר בעל ההילולא, שעבודתו היתה עם כאו"א מישראל, אפילו עם אלה שהם במעמד ומצב של נפרדים, עמו מלשון עוממות, שנתרחקו ונעשו מושקעים בתאוות בתענוג ורתיחה, ואפילו אלה שנכרת חבל נשמתם ע"י עבירות של כריתות ומיתות ב"ד — הרי זהו ענינו של רבי (דאָס איז דאָך דער ענין

שער הפסוקים להארז"ל ויחי מט, י. תו"א שם עה, ב.
 98 פמ"ב.
 99 תו"א משפטים שם.
 100 עקב יא, טו.
 101 ראה ביאורו"ז להצ"צ ח"א ע' ז.
 102 תהלים לו, ג.
 103 ברכות סג, א (כגירסת העין יעקב).
 104 תקו"ז תס"ט (קיב, א. קיד, א).

95 ד"ה באתי לגני דיו"ד שבת דאשתקד פרק ז (תו"מ סה"מ באתי לגני ח"א ע' פג).
 — המאמר יצא לאור בסמיכות ליו"ד שבת השתא, ונזכר בכו"כ מהמכתבים שבתקופה היא — ראה תו"מ סה"מ באתי לגני ח"א ע' עו ובשוה"ג.
 96 ראה תו"א ר"פ משפטים (עד, ג ואילך).
 97 ראה שמו"ר פ"ב, ד. זח"א רנג, א.

פון אַ רבי'ן), שלהיותו ממוצע המחבר¹⁰⁵, כמ"ש¹⁰⁶ אנכי עומד בין הוי' וביניכם, ועוד למעלה מזה, הרי הוא פועל גם אצלם, שבחי' היחידה תוכל לבוא בגילוי ולפעול פעולתה, החל ממצב של נסיון, להסביר לו שבענין זה מוכרח הוא לעמוד בנסיון, ואח"כ במשך הזמן לפעול אצלו החיבור דחבל נשמתו גם בנוגע להנימים הפרטיים. ועאכו"כ שפועל על אלה שהם בבחי' עמו כפי שהוא באופן של עילוי (כנ"ל ס"ה), שלא יבואו לידי מצב שהרוח שטות תוכל לכסות על האמת כו'.

וענין זה השאיר לחבל נחלתו לדורו אחריו, בנתנו להם את הזכות להמשיך בפעולותיו בדרך אשר הורנו ונלכה באורחותיו¹⁰⁷, לאחרי שסלל את הדרך והראה כיצד צריכים לפעול בכהנ"ל, ובהצלחה מופלגה, למעלה מן הטבע — בטבע, למלא את תכלית הכוונה של בריאת כל העולמות, לעשות לו ית' דירה בתחתונים¹⁰⁸, וכל זה בחסד וברחמים¹⁰⁹, ובהצלחה מופלגה, למטה מעשרה טפחים.

108) ראה תנחומא בחוקותי ג. נשא טז. ב"ר ספ"ג. במדב"ר פי"ג, ו. תניא רפל"ו.
109) ראה שיחת שמח"ת תרצ"ג (נעתק באג"ק ח"ג ע' שנג. וראה תו"מ — רשימת היומן ע' רמב (נעתק ב"היום יום" כ חשוך)).

105) ראה סה"ש תורת שלום ע' 158.
ד"ה באתי לגני תשי"ב פרק ה (תו"מ סה"מ
באתי לגני ח"א ע' מט). ובכ"מ.
106) ואתחנן ה, ה.
107) ע"פ לשון אדה"ו בתניא אגה"ק
סימן זך (קמו, א).

**ב"ה. נוסח המברק שהואיל כ"ק אדמו"ר שליט"א
לשלוח לאנ"ש שי' בכל מרחבי תבל
לקראת יום ההילולא יו"ד שבת, ה'תשל"ד**

שבת שלום והילולא והתועדויות פעילות והמשכם ופירותיהם
טובות לשמים ולבריות בכל הימים שלאחריהם ועד שיקויים היעוד ובני
ישראל יוצאים ביד רמה בגאולה האמתית והשלימה על ידי משיח צדקנו
וירד מים עד ים ומנהר עד אפסי ארץ.

בברכה,

מנחם שניאורסאהן

והמשכם: הפעולה עצמה נמשכת, (ונוסף ע"ז) **פירותיהם** — ומעלה בכאוי"א. וכמובן גם
מרד"ה באתי לגני (דההילולא).

טובות לשמים ולבריות: קידושין מ, א. פיה"מ להרמב"ם ריש פאה.

ביד רמה: ראה מכילתא. זח"ג קכת, א.

וירד .. ארץ: תהלים עב, ח.

ובני .. רמה: בשלח יד, ח.

תהלים עב, ח: הקאפיטל תהלים דשנה זו — ראה סה"מ י"א ניסן ח"א ע' 1 ואילך.

בס"ד. ש"פ בשלח, יו"ד שבט (מאמר א), ה'תשל"ד

(הנחה בלתי מוגה)

באתי¹ לגני אחותי כלה², ומביא כ"ק מו"ח אדמו"ר במאמרו ליום ההילולא³ מאמר המדרש⁴ על הפסוק, לגני לגנוני למקום שהי עיקרי בתחלה, והיינו עולם הזה הגשמי שבו היתה עיקר שכינה⁵, שזהו שעולם על מילואו נברא⁶, שמיד בתחילתו היתה עיקר שכינה בתחתונים⁵, דטעם הדבר הוא (כמבואר בהמשך המאמר³) כי נתאוה הקב"ה להיות לו ית' דירה בתחתונים⁷. אמנם אח"כ הי' החטא הידוע דאדה"ר שבגללו נסתלקה השכינה מהארץ לרקיע, ואח"כ ע"י שאר החטאים נסתלקה עד לרקיע הז'. ואח"כ היתה המשכת השכינה למטה ע"י הצדיקים, אברהם (אחד הי' אברהם⁸) זכה והוריד את השכינה מרקיע הז' לו, ואח"כ היו שאר הצדיקים שהורידו את השכינה לשאר הרקיעים, עד שבא משה שהוא השביעי, וכל השביעין חביבין⁹, והורידה מרקיע הא' לארץ, שאז נעשה שוב עיקר שכינה בתחתונים. וזהו מה שמשה נצטווה ועשו לי מקדש ושכנתי בתוכם¹⁰, שזהו הציווי על עשיית המשכן והמקדש, משכן אקרי מקדש ומקדש אקרי משכן¹¹, שע"י העבודות שבמשכן ובמקדש ממשיכים עיקר שכינה למטה. ועיקר עבודת המשכן והמקדש היא עבודת הקרבנות¹², וארז"ל¹³ רזא דקורבנא עולה עד רזא דא"ס, היינו שע"י הקרבן מגיעים בבחי' רזא דא"ס, ועל מעשה הקרבנות נאמר ריח ניחוח לה', נחת רוח לפני שאמרתי ונעשה רצוני¹⁴, היינו שזהו ענין של תענוג שלמעלה (נחת רוח). וכן הוא גם בעבודת כאו"א מישראל, כמארז"ל¹⁵

-
- 1) מאמר זה מיוסד בעיקרו על פרק הרביעי* מד"ה באתי לגני ה'ש"ת. לכמה ענינים שבהמאמר — ראה ד"ה באתי לגני שנאמר במוצאי ש"ק זה (לקמן ע' לא ואילך).
- 2) שה"ש ה, א.
- 3) ד"ה באתי לגני ה'ש"ת.
- 4) שהש"ר במקומו.
- 5) ראה ב"ר פי"ט, ז.
- 6) ב"ר פי"ד, ז. וראה שם פי"ב, ו. פי"ג,
- 7) מאמר זה מיוסד בעיקרו על פרק הרביעי* מד"ה באתי לגני ה'ש"ת. לכמה ענינים שבהמאמר — ראה ד"ה באתי לגני שנאמר במוצאי ש"ק זה (לקמן ע' לא ואילך).
- 8) שה"ש ה, א.
- 9) ד"ה באתי לגני ה'ש"ת.
- 10) שהש"ר במקומו.
- 11) ראה ב"ר פי"ט, ז.
- 12) ב"ר פי"ד, ז. וראה שם פי"ב, ו. פי"ג,
- 13) ראה תנחומא בחוקות ג. נשא טז. ב"ר ספ"ג. במדב"ר פי"ג, ו. תניא רפ"ו.
- 14) יחזקאל לג, כד.
- 15) ויק"ר פכ"ט, יא.
- 16) תרומה כה, ח.
- 17) עירובין ב, א.
- 18) ד"ה באתי לגני הנ"ל פרק ב.
- 19) ראה זהר ח"ב רלט, א. ח"ג כו, ב. — הובא בהמשך פרק יח.
- 20) ויקרא א, ט. תו"כ ופרש"י עה"פ.
- 21) הובא בשם רז"ל בלקו"ת ר"פ נשא כ,
- 22) 1) מאמר זה מיוסד בעיקרו על פרק הרביעי* מד"ה באתי לגני ה'ש"ת. לכמה ענינים שבהמאמר — ראה ד"ה באתי לגני שנאמר במוצאי ש"ק זה (לקמן ע' לא ואילך).
- 2) שה"ש ה, א.
- 3) ד"ה באתי לגני ה'ש"ת.
- 4) שהש"ר במקומו.
- 5) ראה ב"ר פי"ט, ז.
- 6) ב"ר פי"ד, ז. וראה שם פי"ב, ו. פי"ג,
- 7) מאמר זה מיוסד בעיקרו על פרק הרביעי* מד"ה באתי לגני ה'ש"ת. לכמה ענינים שבהמאמר — ראה ד"ה באתי לגני שנאמר במוצאי ש"ק זה (לקמן ע' לא ואילך).
- 8) שה"ש ה, א.
- 9) ד"ה באתי לגני ה'ש"ת.
- 10) שהש"ר במקומו.
- 11) ראה ב"ר פי"ט, ז.
- 12) ב"ר פי"ד, ז. וראה שם פי"ב, ו. פי"ג,
- 13) ראה תנחומא בחוקות ג. נשא טז. ב"ר ספ"ג. במדב"ר פי"ג, ו. תניא רפ"ו.
- 14) יחזקאל לג, כד.
- 15) ויק"ר פכ"ט, יא.
- 16) תרומה כה, ח.
- 17) עירובין ב, א.
- 18) ד"ה באתי לגני הנ"ל פרק ב.
- 19) ראה זהר ח"ב רלט, א. ח"ג כו, ב. — הובא בהמשך פרק יח.
- 20) ויקרא א, ט. תו"כ ופרש"י עה"פ.
- 21) הובא בשם רז"ל בלקו"ת ר"פ נשא כ,
- 22) * הפרק השייך לשנה זו — ראה תו"מ סה"מ באתי לגני ח"א ע' vi. וש"נ.

בתוכו לא נאמר אלא בתוכם, שע"י העבודה נעשה השראת עיקר שכינה בתוך כאו"א מישראל. והיינו ע"י עבודת הבירורים בבחינת אתכפיא סט"א ואתהפכא חשוכא לנהורא¹⁶, וכמאמר¹⁷ כד אתכפיא סט"א אסתלק יקרא דקוב"ה בכולהו עלמין, דהיינו אור כזה שהוא בכולהו עלמין בשוה, אור הסוכ"ע, עיקר שכינה. ועד"ז הוא בעבודת הקרבנות, שגם בה ישנו ענין אתכפיא ואתהפכא, כמבואר שם.

וממשיך לבאר¹⁸ שבזה יובן מה שהמשכן הי' מעצי שטים דוקא, לדהיות שעיקר העבודה במשכן ובמקדש היא לאתהפכא חשוכא לנהורא, לכן הי' מעצי שטים, כי שטה פירושו נטי', דהיינו שנטה מדרך הישר, שיש דבר שהוא אמצעי, וההטי' לאיזה צד, למעלה או למטה, נק' שטה, וכן פירושו שטות, דשטות הוא ההטי' מהידיעה והחכמה. והנה, יש שטות דלעו"ז, וכמ"ש¹⁹ כי תשטה אשתו, ופרש"י תט מדרכי הצניעות, וכתיב²⁰ וישב ישראל בשטים, שהוא ענין השטות דלעו"ז, וכמארז"ל²¹ אין אדם עובר עבירה אלא א"כ נכנס בו רוח שטות, שזהו ענין הנטי' מדרך התומ"צ שהוא דרך הישר. ושטות זו היא למטה מטעם ודעת. והסיבה לזה שנכנס בו רוח שטות הוא מחמת הנה"ב המכסה על הנה"א, ולכן יכול לבוא לענין של שטות דלעו"ז שלמטה מטו"ד. אמנם הנה"א הרי הוא ע"פ טו"ד, או באופן של שטות דקדושה שלמעלה מטו"ד. וזהו נקודת הפרק השלישי, שהשטות דלעו"ז שבנה"ב הוא המכסה על אור הנה"א.

(ב) **וממשיך** לבאר בתחלת פרק הרביעי (הפרק השייך לשנה זו²²) — דלכאורה אינו מובן, איך יכול הנה"ב להעלים ולהסתיר על הנה"א שהיא חלק ממעל ממש²³ — ד"זה שהנה"ב מכסה על הנה"א כו' הוא רק על המדות דנה"א, אבל לא על העצמות דנה"א". אמנם לכאורה עדיין צריך ביאור, איך בכלל יכול הנה"ב להסתיר על הנה"א.

(א). וראה גם תו"א ויקהל פט, ד. לקו"ת חוקת סה, ג.

(18) בפרק ג.

(19) נשא ה, יב.

(20) בלק כה, א. וראה גם סנהדרין קו, א.

ספרי, במדב"ר ותנחומא ס"פ בלק.

(21) סוטה ג, א.

(22) ראה לעיל הערה 1 ובשוה"ג.

(23) תניא רפ"ב.

סע"ב. ובכ"מ. וראה ראשית חכמה שער האהבה פ"ו קרוב לתחילתו (ד"ה ושני פסוקים). אלשיך עה"פ תרומה שם ("שמעתי לומדים"). של"ה סט, א. רא, א. חלק תושב"כ תרומה שכה, ב. שכו, ב. וראה לקו"ש חכ"ו ע' 173 הערה 45.

(16) ראה זהר ח"א ד, א.

(17) בתניא פכ"ז (לד, א) ובלקו"ת ר"פ פקודי מציין לזהר ח"ב קכח, ב (ובלקו"ת שם מציין גם לזהר שם סז, ב. וראה גם שם קפד,

ובהקדים דהנה בשער היחוד והאמונה²⁴ מבאר רבינו הזקן פירוש הבעש"ט על הפסוק²⁵ לעולם ה' דברך נצב בשמים, שדבר ה' המהווה ומחיי ומקיים את כל הנבראים צריך להוותם תמיד בכל רגע ורגע מאין ליש ממש, ומקשה²⁶, דא"כ, למה אין כל הנבראים בטלים במציאות למקורם, כיון שמקורם (האין המהווה אותם) נמצא תמיד בהם להחיותם. ומבאר²⁷, דבסידור שבחיו של הקב"ה כתיב²⁸ הגדול הגבור כו', ופירוש הגדול היא מדת החסד והתפשטות החיות בכל העולמות כו', שמדה זו היא שבחו של הקב"ה לבדו, שאין ביכולת שום נברא כו' ואין כח בשכל שום נברא להשכיל ולהשיג מדה זו ויכלתה לברוא יש מאין, וכמו שאין ביכולת שום שכל נברא להשיג מדת גדולתו, שהיא היכולת לברוא יש מאין ולהחיותו, כך ממש אין ביכולתו להשיג מדת גבורתו של הקב"ה, שהיא מדת הצמצום ומניעת התפשטות החיות כו' מליד ולהתגלות כו', וכאילו גוף הנברא הוא דבר בפני עצמו כו', וזה אין בשכל שום נברא להשיג מהות הצמצום וההסתר ושיהי' אעפ"כ גוף הנברא נברא מאין ליש כו'. והנה, בשלמא בבריאה יש מאין, הנה אם לא הי' בה גם מדת הגבורה וההעלם, לא הי' יכולת להיות התהוות הנברא יש מאין, כיון שהנברא הי' מרגיש את מקורו ומתבטל למקורו, אבל לענין הסתר הנה"ב על הנה"א, לכאורה השאלה במקומה עומדת, מדוע ואיך יכולה הנה"ב להסתיר על הנה"א, בה בשעה שהם שני דברים נפרדים. ואין לתרץ ע"פ המבואר בתניא²⁹ שבאמת גם הסט"א אין לה ספיקות כלל באמונה, רק שניתן לה רשות וכח מלמעלה כו', כהמשל שבזה"ק³⁰, כי, לפי זה עדיין אינו מובן, איך יכול להיות ענין של הסתר והעלם בנפש האלקית עצמה, שהרי ע"פ המבואר כאן מובן שבכח הנה"ב גם להעלים ולהסתיר על הנה"א עצמה.

ויש להוסיף בזה, בהקדם מה שמבאר אדמו"ר האמצעי בשער האמונה³¹ בענין הפך ים ליבשה³², דהנה מצינו במארו"ל³³ כמה דברים שהם קשין כקריעת ים סוף, ולכאורה אינו מובן, מדוע נאמר ענין הקושי על קרי"ס דוקא, ולא על מעשה בראשית שלפנ"ז. ומבאר, דהלשון

---

24 פרק א.	30 ח"ב קסג, א.
25 תהלים קיט, פט.	31 פרק כט ואילך. פרק לב ואילך.
26 ספ"ג.	32 תהלים סו, ו.
27 פ"ד.	33 פסחים קיח, א. סוטה ב, א. וש"נ.
28 עקב י, יד.	וראה זהר ח"א רז, ב. ח"ב קע, א.
29 פכ"ט.	

קשה נאמר רק כשיש שני הפכים בנושא אחד, היינו שהנס אינו באופן של קו אחד, אלא באופן שיש שני הפכים. וזהו החילוק שבין בריאת העולם לקרי"ס, שבריאה יש מאין היא בקו אחד, ולכן אין זה בגדר קושי, ועד"ז ביטול מציאות העולם הוא ג"כ בקו אחד, ואין זה קושי, משא"כ בקרי"ס, הרי לא נתבטלה מציאות העולם ומציאות הים, אלא שבתוך העולם ובתוך הים היתה קריעת ים סוף, באופן של חיבור ההפכים, שהים נשאר במציאותו, ואעפ"כ היו בו ענינים של יבשה, וכלשון הכתוב הפך ים ליבשה. ועד"ז ברוחניות הענין, דים הו"ע עלמא דאתכסיא, ויבשה הו"ע עלמא דאתגליא, והפך ים ליבשה היינו שעלמא דאתכסיא נשאר מציאות של עלמא דאתכסיא, ואעפ"כ הי' בו ענין של התגלות, וזהו חיבור הפכים. ויש לבאר זה ע"פ מה שמבאר כ"ק אדמו"ר הצ"צ (בספר החקירה)³⁴ בענין אם אפשר שיהי' מציאות של נמנע הנמנעות (מצד כל יכול) בנבראים, דלכאורה, מכיון שהתהוות הנבראים היא ככח העצמות שאין לו עילה וסיבה שקדמה לו ח"ו (כמבואר באגה"ק³⁵), והעצמות הוא נושא הפכים ונמנע הנמנעות, הרי הי' יכול להוות הנבראים ג"כ באופן שיהי' אצלם שני הפכים בנושא אחד. אך אעפ"כ מבאר הצ"צ, דנמנע הנמנעות הוא רק בחיק הבורא, כי בריאת סדר ההשתלשלות היתה באופן כזה שיתאים לכללי השכל וטעם ודעת³⁶, ולכן אין בנבראים ענין של שני הפכים בנושא אחד. וכיון שהבריאה היתה באופן שיתאים לטו"ד, לכן כשיש שני הפכים בנושא אחד הרי זה ענין של קושי. וזהו גם מה שמבאר אדמו"ר מהר"ש (בד"ה מי כמוכה³⁷) שאי אפשר לומר שמציאות העולם היא מציאות של דמיון ואחיזת עינים, וכדמות ראי' לזה מהא דארז"ל³⁸ שנים לוקטין קישואין אחד לוקט פטור ואחד לוקט חייב, העושה מעשה חייב והאוחז את העינים פטור, הרי מוכח מזה שמציאות העולם אינה אחיזת עינים כו'. וכן מובן גם ממ"ש בתורת אמת בראשית ברא אלקים את השמים ואת הארץ³⁹, שכל דבר שבתורה הוא אמת, וא"כ גם ענין הבריאה הוא ענין אמיתי, ובפרט שמפורש בתורה שחוקות השמים והארץ נקבעו ע"י הקב"ה (חוקות שמים וארץ גו' שמת⁴⁰) באופן שלא ישבותו⁴¹.

תרפ"א ע' קז. ד"ה באתי לגני תשל"ג (תו"מ סה"מ באתי לגני ח"א ע' צא. ע' צז).

(38) סנהדרין סז, א.

(39) בראשית א, א. סה"מ תרכ"ט והמשך

מים רבים שם.

(40) ירמ' לג, כה.

(41) נח ח, כב.

(34) ראה ספר החקירה להצ"צ לה, א.

(35) סימן כ (קל, ריש ע"ב).

(36) ראה סה"מ תרנ"ח ע' קכ. תרצ"ב ע'

תכה. וש"נ.

(37) תרכ"ט (סה"מ תרכ"ט ע' קמח). ועד"ז

בהמשך מים רבים תרל"ו פרק קנח. וראה גם

סה"מ תרכ"ו ע' קצ. תרכ"ח ע' קצא ואילך.

ומכל זה מובן שמציאות העולם וגדרי העולם הם מציאות, וכדי לשנות מציאות זו צ"ל חידוש.

וע"פ הקדמה זו תוגדל יותר הקושיא איך אפשר שהנה"ב תסתיר ותעלים על הנה"א. שהרי עי"ז שהנה"א מתלבשת בנה"ב באופן שהנה"ב מעלים ומסתיר על הנה"א, יש כאן שני הפכים בנושא אחד, הן בנה"א והן בנה"ב. דבנה"ב, הרי זה שהיא מציאות של נה"ב, וביחד עם זה היא כלי לנה"א, ה"ז שני הפכים. וכן בנה"א, הרי זה שהיא נפש אלקית, וביחד עם זה יכולה הנה"ב להסתיר עלי', ה"ז שני הפכים. וע"פ הנ"ל שענין של שני הפכים בנושא אחד אינו אלא בחיק הבורא, ולא בחיק הנבראים, איך יוכל להיות כדבר הזה.

ג) אך הענין הוא, דהנה ידוע הכלל⁴² שכל הגבוה גבוה יותר יורד למטה מטה יותר. וכמבואר בכתבי האריז"ל⁴³ על הפסוק⁴⁴ כי לא על הלחם לבדו יחי' האדם כי על כל מוצא פי הוי' יחי' האדם, כידוע הקושיא בזה⁴⁵, הרי ישנו מוצא פי הוי' שבאדם (מאמר נעשה אדם⁴⁶), וא"כ, למה צריך האדם לקבל חיות ממוצא פי הוי' שבלחם ודצ"ח בכלל. ובפרט שהאדם הוא נעלה יותר מדצ"ח, שהרי האדם הוא מסוג המדבר, וא"כ למה צריך לדבר הוי' שבדצ"ח. אך הענין הוא⁴⁵, ששרש מוצא פי הוי' שבדצ"ח הוא למעלה יותר משרש מוצא פי הוי' שבאדם, כיון שכל הגבוה יותר יורד למטה יותר. ויובן זה בפרטיות יותר ע"פ תורת הבעש"ט⁴⁷ על הפסוק⁴⁴ ויענך וירעיבך ויאכילך את המן אשר לא ידעת ולא ידעון אבותיך למען הודיעך כי לא על הלחם לבדו יחי' האדם כי על כל מוצא פי הוי' יחי' האדם, וקשה דהההין של ב"פ האדם מיותרים, דהול"ל יחי' אדם. ויש להוסיף ולדייק בפסוק זה, דצריך ביאור קשר הענינים בפסוק, שענין ויענך וירעיבך הוא למען הודיעך כי לא על הלחם לבדו כו'. וגם מהו ענין ויענך וירעיבך. וגם מהו אומרו כי לא על הלחם לבדו יחי' האדם, לבדו דייקא, והול"ל כי לא על הלחם יחי' האדם גו'. ומבאר בזה, דמ"ש ויענך וירעיבך הוא כי המן הי' רוחני מאד, וההדיוטות לא הי' להם קורת רוח ממנו (להיותו רוחני כ"כ), ועל כן אמרו⁴⁸ ונפשנו קצה בלחם הקלוקל,

44) עקב שם.

45) לקו"ת צו יג, סע"ב ואילך. ועוד.

46) בראשית א, כו.

47) כתר שם טוב סימן קצד.

48) בהפלותך כא, ה.

42) ראה מאמרי אדה"ז תקס"ד ע' קכו.

וראה הנסמן בספר המפתחות לספרי אדה"ז

(קה"ת, תשמ"א) ערך כל הגבוה כו'. שערי

אורה נח, א ואילך. סה, א ואילך. ובכ"מ.

43) לקו"ת תורה להאריז"ל עקב ח, ג.

וז"ש ויאכילך את המן, שהוא רוחני מאד, לחם אבירים שמלאכי השרת אוכלים⁴⁹, אלא שנתגשם קצת כדי שתהי' בו תפיסת יד אדם. ויש לבאר דבריו ע"פ המבואר במ"א⁵⁰ ששרש המן הוא מבחי' התענוג שלמעלה, וכמו שהוא בבחי' התענוג למעלה, כך ירד למטה, אלא שכדי שיותפס בעולם הזה, נעשה ממנו ענין של לחם, אבל עדיין הי' ענין רוחני, ולכן הי' נבלע באיברים⁴⁹. וזהו ויענך וירעיבך. וזהו גם מה שאכילת המן היא בדוגמת אכילת שבת שאין בה פסולת, פרש שבתכם לא קאמר⁵¹, וכן המן לא היתה בו פסולת⁴⁹, כי המן הוא ענין רוחני כמו אכילת שבת⁵². וממשיך בתורת הבעש"ט, וזהו למען הודיעך וגו', שאפילו בזמן שתבוא לא"י ותאכל לחם גשמי, תקדים כבוד נשמתך לכבוד גופך ולהעלות הכל מגשמיות לרוחניות, כי לא על הלחם לבדו, פי', בזמן שהוא לבדו גשמיות בלי התעוררות הרוחניות, בו יחי' האדם, פי', הנשמה, שנק' האדם בה' הידיעה, כי הגוף נקרא בשר אדם והנשמה נקראת אדם, כי על כל מוצא פי הוי', מזה יחי' האדם, שהיא הנשמה, שניזונית מרוחניות המאכלים שהם הניצוצין קדישין שנפלו לדומם צומח וחי. ויש להוסיף בביאור קשר הענינים, דכשם שהמן שרשו הוא בבחי' התענוג שלמעלה שהוא למעלה מבחי' מוצא פי הוי' שבאדם, עד"ז גם הניצוצות שבדצ"ח שמהם יחי' האדם, וזהו למען הודיעך כי לא על הלחם לבדו יחי' האדם כי על כל מוצא פי הוי' יחי' האדם. ומכל זה מובן ענין כל הגבוה יותר יורד למטה יותר, שלכן, הנה דוקא המוצא פי הוי' שבדצ"ח שהוא למטה ממוצא פי הוי' שבאדם, יש בכחו להחיות את האדם.

ד) והנה ע"פ הכלל דכל הגבוה ביותר יורד למטה ביותר, מובן, שכשם שבדצ"ח לגבי האדם, להיותם למטה ממנו לכן החיות האלקי שבהם שרשו למעלה ממנו, כן הוא בדברים שהם למטה גם מדצ"ח, שהחיות האלקי שבהם שרשו למעלה עוד יותר. דהנה, דברי הרשות שבדצ"ח, הרי קיומם וחיותם נשפע ונמשך מקליפת נוגה שהיא תערובת טו"ר (כמבואר בתניא⁵³), אך יש דברים שהם למטה מזה, המקבלים חיותם משלש קליפות הטמאות לגמרי שאין בהם טוב כלל, כמבואר בתניא⁵⁴. ומקשה כ"ק אדמו"ר (מהורש"ב) נ"ע בד"ה ויגדלו הנערים

49) יומא עה, ב. ראה תו"א ויקהל פט, א ואילך. מאמרי אדה"ז הנחות הר"פ ז"ל ע' עה ואילך.

50) ראה תו"א ויקהל פט, א ואילך. וראו בהמצויין ועוד. וקמן הערה 52.

51) פ"ז.

52) ספ"א.

53) מלאכי ב, ג. זהר ח"ב פח, ב.

תרס"ה⁵⁵ (ובכ"מ⁵⁶), איך אפשר לומר שאין בהם טוב, והלא אי אפשר בלא טוב כלל, שהרי יש בהם איזה חיות והוא מן הטוב כו'. [ויש להוסיף בזה, שהרי בתניא⁵⁷ גופא מבואר שצד הקדושה אינה אלא השראה והמשכה מקדושתו של הקב"ה ששורה על דבר שבטל אצלו ית', אבל כל מה שאינו בטל אצלו ית', אלא הוא דבר נפרד בפני עצמו, אינו מקבל חיות מפנימיות הקדושה כו', אלא מבחי' אחוריים כו'. ומזה מוכח שגם גקה"ט מקבלים חיות מקדושה. וכן מפורש לקמן⁵⁸ שכל החיות שבסט"א אינה מצד עצמה ח"ו אלא מצד הקדושה]. ומבאר, שההפרש בין ק"נ לגקה"ט הוא, שבק"נ הרע רק מעורב עם הטוב, אבל אינו מתאחד עמו, משא"כ בגקה"ט, המעט טוב שבהם מתאחד עם הרע. וביאור הענין, דהנה מבואר בכתבי האריז"ל⁵⁹ שיש כמה אופנים בענין תערוכת טוב ורע בעולמות העליונים. דעולם הבריאה רובו טוב ומיעוטו רע, ועולם היצירה הוא מחצה על מחצה, ועולם העשי' רובו רע ומיעוטו טוב. אמנם, אף שעולם העשי' רובו רע ומיעוטו טוב, מ"מ, אין זה באופן של התאחדות, משא"כ בגקה"ט הרי זה באופן שהרע מתאחד עם הטוב. ומביא דוגמא לזה מדיני תערוכת איסור בהיתר, שיש בזה ב' אופנים, הא', שהאיסור הוא רק מעורב בהיתר, אבל ההיתר הוא היתר בעצם, והב', שההיתר נהפך להיות איסור, וכמו חתיכה עצמה נעשה נבילה⁶⁰. ועד"ז בק"נ הטוב רק מעורב ברע אבל אינו מתאחד עמו, משא"כ בגקה"ט הטוב מתאחד עם הרע, היינו שנהפך להיות רע. וע"פ משנת"ל שכל הגבוה גבוה ביותר יורד למטה מטה ביותר, הרי כיון שהניצוץ שבגקה"ט נפל למטה מטה ביותר עד שנהפך להיות רע, נמצא, ששרשו הוא גבוה גבוה ביותר. ומזה מובן הכח שיש לסט"א להתנגד לעניני קדושה ועניני תומ"צ, וכן הכח שיש לנה"ב להעלים ולהסתיר על הנה"א, שזהו לפי ששורש הניצוצות שבקליפות הוא גבוה ביותר.

(ה) **אמנם** עדיין צריך ביאור בדבר, דהן אמת שכל הגבוה יותר יורד למטה יותר, אבל הא גופא קשיא, איך אפ"ל שהניצוץ שבקליפות שרשו נעלה יותר, עד שיש בכח הקליפות להעלים על עניני קדושה.

(59) עץ חיים שער מג (שער ציור עולמות)

(55) סה"מ תרס"ה ע' קד.

בהקדמה להדרוש. וראה גם שם שער מז

(56) ראה גם סה"מ עת"ר ע' קד. המשך

(שער סדר אבי"ע) פ"ד. שער מח (שער

תער"ב ח"ב ע' תשע.

הקליפות) פ"ג. וראה לקו"ת במדבר ג, סע"ג.

(57) פ"ו.

(60) חולין ק, א.

(58) פכ"ט (לו, ב).

וירבן ע"פ תורת הרב המגיד⁶¹ בביאור הפסוק⁶² ואתה הרם את מטך ונטה את ירך גו', ומקדים לבאר, שהעולם לא נברא אלא בשביל שעשוע הקב"ה ותענוגו כביכול במעשה המצוות שאמר ונעשה רצונו, פי', שעיקר התענוג הוא מה שהאדם חושב ומתלהב לעשות נח"ר לפניו ית' והוא למלאות רצונו, כי העבדות עצמו אינו עיקר, כי לפעמים אדם לומד מפני טבעו שיש לו חשק ללמוד וכו', רק עיקר התענוג ממעשה המצוות הוא ההתלהבות, אך ההתלהבות לבד לא הי' לו כלים במה להתלבש, וצריך להתלבש בעובדא. והנה האדם העושה הכל רק כדי למלאות רצונו ית' ולעשות נח"ר לפניו ית' הוא מכניס במעשיו ומשרה בו אלקות, ומחשבה זו (שעלה ברצון הקדמון לברוא העולמות בשביל התענוג שיקבל ממעשה בני אדם בהתלהבות לעשות רצונו) היא עיקרא ושרשא דכולא (והטעם, כדי שיוכל האדם במעשיו ובמחשבתו להעלות העולמות, כיון ששרשם והוויתם וחיותם היא מחשבה זו, דהיינו התענוג שמקבל השי"ת כל יום ממעשה התחתונים). ונודע מחכמי המחקר, שכל דבר יכול לעלות לשרשו, וע"י דבר זה שיש לו עלי' עד רצון הקדמון, יש לו סגולה נפלאה, והוא שיכול לעשות בו השתנות, דרך משל, שבהתגלות יש חילוק בין מים ויבשה, משא"כ בשרשן ברצון העליון הקדש, שם הכל אחדות פשוט. וזהו סוד ואתה הרם את מטך ונטה ירך גו', פי', מטה לשון הטי', ור"ל הרם הגבי' למעלה לעולם העליון הטי' שבהתגלות שהטה מים לצד א' ויבשה לצד א' חלוקים זה מזה, אבל למעלה הכל א', ויביא למדת אין, ואח"כ תמשיך משם לעוה"ז יבשה במקום מים, וזהו ונטה את ירך יוד"ך כו' (שהיו"ד הוא מקור כל סדר ההשתלשלות). וכמבואר בארוכה בד"ה ואתה הרם את מטך לאדמו"ר הצ"צ⁶³, שהרם את מטך הו"ע ההרמה למעלה מכל סדר ההשתלשלות בבחי' עצמות או א"ס שלמעלה מכל הגדרים, ומזה יכול להיות ונטה את ירך, היינו העלאת בחי' חכמה (יו"ד) באופן של נקודה וצמצום, כדאיתא בזהר⁶⁴ ע"פ⁶⁵ שחורה אני, שהיו"ד לית בי חוורי, רק שחרות וחושך, להיות שהחכמה היא בבחי' צמצום על הכתר, וזהו ונטה את ירך להעלות החכמה לבחי' הכתר שלמעלה מהשתלשלות, שמזה נמשך ענין קרי"ס, הפך ים ליבשה.

64 ח"ג קצא, א.

65 שה"ש א, ה.

61 לקוטי אמרים לה"מ סימן קלד.

62 פרשתנו יד, טז.

63 אוה"ת פרשתנו ע' תטו ואילך.

והנה ע"פ תורת הרב המגיד הנ"ל, מובן, שמקור הכל הוא התענוג שמקבל השי"ת ממעשה התחתונים, שזהו שנתאוה הקב"ה להיות לו ית' דירה בתחתונים. והיינו שתענוג זה הוא השורש והחיות של כל הדברים שבעולם. וכיון שמצד שורש ומקור זה הכל הוא באחדות פשוטה, לכן אין התחלקות בין כל הנמצאים, כי מצד התענוג הרי כולם שוים, שבכולם העיקר הוא התענוג שיגיע ע"י מעשה התחתונים. וי"ל שמזה נמשך מה שמצד המקיפים שלמעלה הרי לפניו ית' כחשיכה כאורה⁶⁶, וקדושה ולעו"ז שוים, כמבואר בכ"מ⁶⁷ שגם הקליפות מקבלים חיות מבחי' המקיף, כי מצד ענין התענוג הרי הכל הוא בשוה. ויש לומר בדא"פ יתירה מזו, דלהיות שעיקר ותכלית הכוונה היא לעשות לו ית' דירה בתחתונים שאין תחתון למטה ממנו, היינו עולם הזה שהוא מלא קליפות וסט"א⁶⁸, נמצא, שמצד ענין התענוג והתאוה דדירה בתחתונים יש צורך שתהי' מציאות הקליפות דוקא. וכיון ששורש התהוות הקליפות הוא בתענוג זה, לכן יש כח בנה"ב להסתיר על הנה"א וכו', משום שדוקא עי"ז נשלמת הכוונה דדירה לו ית' בתחתונים.

או אמנם נת"ל (מהמאמר) שזה שיש כח לנה"ב להסתיר על הנה"א זהו רק על המדות והתפשטות הנה"א (וג' הלבושים דמחדו"מ), ולא על עצם הנפש. והענין בזה, שהרי תכלית הכוונה אינה בקליפות עצמן ח"ו, אלא באתכפיא ואתהפכא, והכח לזה הוא ע"י שהעצם שבנפש אינו מוסתר ונעלם ע"י הנה"ב, ולכן, עצם הנפש פועל על לבושי הנפש שיהי' אתכפיא סט"א ואתהפכא חשוכא לנהורא, ועד שבאים אל המצב דלעת"ל, שאז לא יהי' העלם והסתר גם על לבושי הנפש. ועי"ז יהי' אסתלק יקרא דקוב"ה בכולהו עלמין.

וזוהו באתי לגני אחותי כלה לגני לגנוני למקום שהי' עיקרי בתחלה, דע"י העבודה בזמן הגלות לעשות לו ית' דירה בתחתונים פועלים שלעת"ל יהי' הענין דבאתי לגני לגנוני, שיהי' עיקר שכינה בתחתונים, דירה בתחתונים.

(68) ראה תניא פ"ו (י, סע"ב).

(66) תהלים קלט, יב.

(67) ראה סה"מ תש"ד ע' 84.

בס"ד. מוצש"ק פ' בשלח, יו"ד שבט (מאמר ב), ה'תשל"ד

(הנחה בלתי מוגה)

באתי¹ לגני אחותי כלה², ומביא בעל ההילולא (בהמאמר שהוציא לאור ליום ההילולא שלו³) מ"ש בשהש"ר על הכתוב, לגני לגנוני למקום שהי' עיקרי בתחלה, דעיקר שכינה בתחתונים היתה⁴, ואח"כ הנה ע"י חטא עה"ד והחטאים שלאחריו נסתלקה מלמטה למעלה, ואח"כ הי' מעשה הצדיקים, החל מאחד הי' אברהם⁵ שהוריד את השכינה מרקיע הז' לר', וכן הצדיקים שלאחריו, עד למשה רבינו שהוא השביעי, וכל השביעין חביבין⁶, שהוריד את השכינה מרקיע הא' לארץ. ועז"נ⁷ צדיקים ירשו ארץ וישכנו לעד עלי', היינו, שבנ"י, ועמך כולם צדיקים⁸, ממשיכים ומשכינים⁹ בחי' עד בארץ, ע"י עבודתם באתכפיא סט"א, המביאה אח"כ לאתהפכא סט"א, וכדאיתא בזהר¹⁰ שע"ז אסתלק יקרא דקוב"ה בכולהו עלמין, שזהו גילוי אור שהוא בכולהו עלמין בשוה, בחי' סוכ"ע, שהוא בבחי' רוממות, ולכן נקראת המשכה זו בזהר בלשון אסתלק¹¹. ולכן הנה לאחרי ירידת השכינה לארץ הי' הציווי על עשיית המשכן שעליו נאמר¹² ושכנתי בתוכם, שבו היתה עיקר העבודה בענין הקרבנות, שהו"ע הקרבת כל הכחות כו"י¹³ עד רזא דא"ס¹⁴, ועי"ז נעשה נחת רוח לפני שאמרתי ונעשה רצוני¹⁵, שהו"ע ההמשכה מלמעלה למטה, עד שיהי' ושכנתי (במשכן דאיקרי מקדש¹⁶, וגם) בתוכם, בתוך כל אחד ואחד מישראל¹⁷.

(9) ראה מהרז"ו לבר"ר שם. מתנות כהונה ומהרז"ו לבמדבר פי"ג, ב.

(10) בתניא פכ"ז (לד, א) ובלקו"ת ר"פ פקודי מציינ לזהר ח"ב קכח, ב (ובלקו"ת שם מציינ גם לזהר שם סז, ב. וראה גם שם קפד, א). וראה גם תו"א ויקהל פט, ד. לקו"ת חוקת סה, ג.

(11) ראה תו"א ס"פ ויקהל.

(12) תרומה כה, ח.

(13) ראה ספר הבהיר סימן מו (קט).

(14) ראה זהר ח"ב רלט, א. ח"ג כו, ב. —

הובא בהמשך פרק יח.

(15) תו"כ ופרש"י עה"פ ויקרא א, ט.

(16) עירובין ב, א.

(17) הובא בשם רז"ל בלקו"ת ר"פ נשא כ,

(1) מאמר זה מיוסד בעיקרו על פרק הרביעי* מד"ה באתי לגני הישי"ת. לכמה ענינים שבהמאמר — ראה ד"ה באתי לגני שנאמר ביום ש"ק זה (לעיל ע' כב ואילך).

(2) שה"ש ה, א.

(3) ד"ה באתי לגני הישי"ת.

(4) ראה בר"ר פי"ט, ז.

(5) יחזקאל לג, כד.

(6) ויק"ר פכ"ט, יא.

(7) תהלים לז, כט.

(8) ישעי' ס, כא. וראה סנהדרין ר"פ חלק.

(* הפרק השי"ך לשונה זו — ראה תו"מ

סה"מ באתי לגני ח"א ע' vi. וש"נ.

וממשיך במאמר¹⁸, שבזה (שנתבאר שצריכה להיות העבודה דאתכפיא ואח"כ אתהפכא סט"א) יובן מה שהמשכן הי' מעצי שטים דוקא, כמ"ש¹⁹ ועשית את הקרשים למשכן עצי שטים, דשטים הוא מלשון נטי', היינו נטי' מדרך הישר, והיינו, שהעבודה בשטות (שטים) דלעו"ז ע"י אתכפיא ואתהפכא היא ע"י שטות דקדושה, שזהו"ע עצי שטים שבמשכן, שזוהי העבודה שלמעלה מטו"ד, שע"י נשלמת הכוונה דושכנתי בתוכם.

ב) וממשיך לבאר בפרק רביעי [דלכאורה, לאחרי שהיתה סטי' ונטי' מדרך הישר, איך אפשר לחזור ולעלות על דרך התורה ומצוה, ועאכו"כ שתהי' הנטי' דקדושה, נטי' שלמעלה מטעם ודעת, ועל זה מבאר], ש"זה שהנה"ב מכסה על הנה"א, והיינו הרוח שטות (שעל זה אמרו רז"ל²⁰ אין אדם עובר עבירה אלא אם כן נכנס בו רוח שטות), שמכסה ומעלים כו', הוא רק על המדות דנה"א, אבל לא על העצמות דנה"א, ומזה מובן, שכאשר העבודה מגעת לעצם נפשו האלקית, אזי מתבטל ההעלם וההסתר, ובמילא יכולה להיות ההטי' שלמעלה מטעם ודעת²¹.

אך עדיין צריך ביאור, איך יכול להיות העלם והסתר אפילו על המדות דנה"א, הרי בנוגע לנפש האלקית איתא בתניא²² שנפש השנית בישראל היא חלק אלקה ממעל (ומוסיף) ממש, וא"כ, גם בנוגע למדות דנה"א, אינו מובן, איך יכול להיות בעולם ענין שיוכל להעלים ולהסתיר ועאכו"כ לנגד על ענין של נה"א שהיא אלקות. דהנה, אפילו בנוגע לעולם, שהוא מלשון העלם והסתר²³, מבאר רבינו הזקן בארוכה בשער היחוד והאמונה²⁴, שכשם שמדת הגדולה (שענינה השפעת חיות והתהוות מאין ליש לעולמות וברואים אין קץ) היא ממדותיו של הקב"ה, והיא למעלה מהשכלת כל הברואים והשגתם, שאין כח בשכל שום נברא להשיג מדה זו, כי הקב"ה ומדותיו אחדות פשוט כו', וכשם שאין ביכולת שום שכל נברא להשיג בוראו, כך אינו יכול להשיג מדותיו, הנה כך ממש אין ביכולת שום שכל נברא להשיג מדת גבורתו של הקב"ה, שהיא מדת הצמצום ומניעת התפשטות החיות מגדולתו מלירד ולהתגלות על הנבראים

19) תרומה כו, טו.

20) סוטה ג, א.

21) כדלקמן בפ"ה.

22) פרק ב.

23) ראה לקו"ת שלח לו, ד. חוקת סה, א.

שם, ד. ביאורו"ז להצ"צ ח"א ע' שנה. ועוד.

24) פרק ד.

סע"ב. ובכ"מ. וראה ראשית חכמה שער האהבה פ"ו קרוב לתחילתו (ד"ה ושני פסוקים). אלשיך עה"פ תרומה שם ("שמעתי לומדים"). של"ה סט, א. רא, א. חלק תושב"כ תרומה שכה, ב. שכו, ב. וראה לקו"ש חכ"ו ע' 173 הערה 45.

18) פרק ג.

להחיותם ולקיימם בגילוי, כי אם בהסתר פנים כו'. והיינו, שכח הבורא הוא באופן של העלם והסתר מהנברא, שלכן, גם כאשר מבין בשכלו ענין התהוות הנברא מהבורא, מ"מ, אין זה בהרגש שלו, שאז הי' צריך להיות כמו אור וזיו השמש כשנמצא במקורו ששם הוא אין ואפס, ואילו הוא מציאות של נברא. אמנם, כל זה הוא בנוגע לענין הגבורה והצמצום, שכח הבורא הוא בהעלם והסתר מהנברא, שכיון שמדת הגבורה היא ממדותיו של הקב"ה, הרי לא יפלא מה שהנברא אינו מבין מדותיו של הקב"ה. אבל כאשר יש נברא שמנגד על ענין של אלקות, היינו, לא רק ענין של העלם והסתר, אלא גם התנגדות, למרות שידוע שזהו"ע של אלקות, אינו מובן, איך יכול הנברא לנגד על ענין הקשור עם בורא.

ויובן החילוק בזה, דהנה ידוע מה שמבאר כ"ק אדמו"ר האמצעי בארוכה בשער האמונה²⁵ בלשון חז"ל²⁶ קשה כקריעת ים סוף [היינו, שקרי"ס הו"ע קשה, ועד שזהו קושי הכי גדול, שלכן, בנוגע לכמה ענינים נאמר הלשון קשה כקרי"ס], אף הקב"ה עצמו עשה את הגבלות הטבע, כולל גם את ההגבלה דים ויבשה, כי, לאחר שהקב"ה קבע בטבע העולם שזה ים וזה יבשה [וכמבואר שם שענין הים הוא למעלה מעלה בתכלית העילוי, שלכן הרי זה דוגמא לעלמין סתימין, וענין היבשה הוא למטה מן הים, בחי' מקבל כו'], הנה כדי שבטבע הים ויבשה גופא יהי' הענין דהפך ים ליבשה²⁷, הרי זה ענין שנקרא קשה מצד הטבע והבריאה. וזהו שהלשון קשה נאמר גבי קרי"ס, ולא לגבי בריאת שמים וארץ שהוא יש מאין והוא פלא גדול יותר מקרי"ס (כמבואר בשער היחוד והאמונה²⁸), ואעפ"כ לא נאמר על זה הלשון קשה, כי, הפלא שבבריאת שמים וארץ הוא בנוגע לכח הבורא, שזהו שבריאת יש מאין היא בחיק הבורא בלבד, וכנ"ל שהיא ממדת גדולתו ית', ולאחרי כן, כשישנה כבר מציאות הנברא, אין בזה סתירה וקושיא כלל. משא"כ הענין דקרי"ס, הנה כדי שיהי' בהטבע ובהנברא גופא הענין דהפך ים ליבשה, הרי זהו קושי שאינו נמצא אפילו בבריאת יש מאין. ועפ"ז צריך להבין בנוגע לרוח שטות, שנוסף לכך שהוא מעלים ומסתיר ה"ה גם מנגד על אלקות, בהיותו מציאות נברא, ובידעו שזהו אלקות, איך אפשר שיהי' דבר כזה. ואף שמבואר בתניא²⁹ שבאמת אין שום ממשות כלל בסט"א, שלכן נמשלה לחושך שאין בו שום ממשות כלל (אף שיש בה חיות הרבה

(27) תהלים סו, ו.

(28) פרק ב.

(29) פרק כט.

(25) פרק כט ואילך. פרק לב ואילך.

(26) פסחים קיח, א. סוטה ב, א. וש"נ.

וראה זהר ח"א רז, ב. ח"ב קע, א.

להחיות כל בע"ח הטמאים ונפשות אומות עכו"ם כו'), רק שלגבי נפש האלקית שבאדם נתן לה הקב"ה רשות ויכולת להגבי' עצמה כנגדה, הרי זה ענין שהי' צריך לומר עליו "קשה כקרי"ס",* ולא מצינו זאת בנוגע לענין זה. ובלשון הצ"צ³⁰, שזה "שאינ' לנמנע טבע קיים, היינו אצלו ית' כו' אבל שנלביש כח זה (שאומרים בנוגע להשם) על העולם כו', זה ודאי אינו", והיינו, שאפילו להרשב"א³¹ שהקב"ה הוא נמנע הנמנעות, מ"מ מצינו גם בנוגע לעניני קדושה שזהו דבר הנמנע שיהיו שני הפכים בבת אחת, ואינ' סתירה בדבר, כי, הענין דנמנע הנמנעות הוא לגבי הבורא, שלא שייך בו הבנה והשגה, וגם לא ענין הטבע, ובמילא אינ' אצלו ענין הנמנעות, משא"כ לומר שהנברא בתור נברא יהיו בו שני הפכים, הרי זה דבר נמנע. ועד"ז גם בענינינו לכאורה, דהן אמת שמצד הבורא ניתן ללעו"ז כח לעמוד נגד קדושת נה"א, מ"מ, בנוגע להניגוד בפועל, שצריך להעשות בתור נברא דלעו"ז, נשאלת השאלה, באיזה כח בתור נברא יכולה הלעו"ז להביא לידי פועל את ההתנגדות והמלחמה עם צד הקדושה.

ובפרט ע"פ מה שמבאר הצ"צ³² במ"ש בנוגע לקרי"ס, ואתה הרם את מטך ונטה את ירך גו'³³ (וכפי שיתבאר גם לקמן³⁴), דמטך קאי על כל סדר ההשתלשלות, ואדרבה, לא על עולמות ביי"ע שנקראים בשם שבט (כמבואר שם טעם הדבר), אלא על עולם האצילות ולמעלה יותר, שנקרא בשם מטה, שמורה על התוקף כו', בחי' איתן, ועז"נ הרם את מטך, שכדי שיוכל להיות הענין דקרי"ס, שבנבראים גופא יהי' הענין דהפך ים ליבשה, הוצרך להיות הרם את מטך, שהו"ע ההגבהה לבחי' עצמות או"א"ס שלמעלה מהשתלשלות לגמרי (לא רק למעלה מעולמות ביי"ע שנקראים שבט, אלא גם למעלה מאצילות והעולמות שלמעלה מאצילות שנקראים מטה), ואח"כ כתיב ונטה את ירך, שהוא בחי' היו"ד שהוא שרש כל המשכות גילוי או"א"ס הנמשך מלמעלה למטה כו', ועי"ז — ובקעהו,

---

(* דבשלמא בנוגע להארון, שמקום ארון אינו מן המדה (יומא כא, סע"א. וש"נ), שזהו"ע של נמנעות — למאי נפק"מ לומר ד"קשה", ובפרט שזהו בביהמ"ק שהיו תמיד עשרה נסים (אבות פ"ה מ"ה); משא"כ בנוגע לזיווג וכו' (וגם בנוגע לקרי"ס — נאמר בדרך ממילא). ועד"ז הוצרך לומר הלשון "קשה" על התנגדות הסט"א בכל יום, שזה יעודד לנצחה (עדמש"כ בתניא פכ"ט).

---

30) ספר החקירה להצ"צ לד, סע"ב ואילך. 33) פרשתנו יד, טז.

31) בשו"ת ח"א סתי"ח. 34) ס"ד.

32) אוה"ת פרשתנו ע' תטו ואילך.

הפך ים ליבשה. וכיון שבשביל קרי"ס יש צורך בהמשכה מבחי' עליונה יותר גם מהעולמות שלמעלה מהאצילות, הרי מזה מובן בנוגע למלחמה שבכל יום שנה"ב (לא רק מעלים ומסתיר, אלא גם) מנגד על נה"א, שזוהי פעולה של הלעו"ז שנעשית באופן של התנגדות, שבהכרח לומר, שבשעת מעשה יש בה כח חזק יותר כביכול מהכח שבמדות דנה"א.

ג) **ויובן** בהקדם המבואר בכתבי האריז"ל³⁵ על הפסוק³⁶ כי לא על הלחם לבדו יחי' האדם כי על כל מוצא פי הוי' יחי' האדם, שאע"פ שגם באדם ישנו מוצא פי הוי', מ"מ, צריך האדם למוצא פי הוי' שבלחם דוקא. ועפ"ז מבאר הבעש"ט בכתר שם טוב³⁷ בנוגע להמן [שנזכר גם בפ' בשלח³⁸], דכתיב בי"ב³⁶ ויענך וירעיבך ויאכילך את המן אשר לא ידעת ולא ידעון אבותיך למען הודיעך כי לא על הלחם לבדו יחי' האדם כי על כל מוצא פי הוי' יחי' האדם [דלכאורה אינו מובן מהו קשר הענינים בזה, וגם, איך שייך לומר ויענך וירעיבך ביחד עם ויאכילך], שבס' לקו"ת מהאריז"ל³⁵ כתב דהחוקרים הקשו מאין הוא חיות הנשמה, דאין הדעת נותן שיהי' חיות הנשמה מלחם ומאכל גשמי. ותירץ האריז"ל, דארז"ל³⁹ בעשרה מאמרות נברא העולם כו', ותיכף כשאמר הקב"ה יהי רקיע נתהוה הרקיע כו' כל ימות עולם שיעמוד, כמ"ש⁴⁰ לעולם הוי' דברך נצב בשמים, וכן כשאמר תוצא הארץ נפש חי' או דשא ועץ פרי כו'⁴¹, וכשנטל אדם פרי או דבר מאכל ומברך עליו בכוונה ואומר ברוך אתה ה', כשמזכיר את השם מתעורר אותו החיות שעל ידו נברא הפרי ההוא כו', וזה החיות הוא מזון הנשמה. וזהו כי לא על הלחם לבדו, פי' בזמן שהוא לבדו, גשמיות בלא התעוררות הרוחניות, בו יחי' האדם, פי' הנשמה שנקראת האדם בה"א הידיעה (עיקר האדם), כי על כל מוצא פי הוי', פי' כשאתה מוציא השם בכוונה ע"י הברכה שברכת עליו, שעי"ז מתעורר בו הרוחניות, מזה יחי' האדם שהיא הנשמה, שניזונית מרוחניות המאכלים. והביאור בזה, כידוע שכל הגבוה גבוה יותר יורד למטה מטה יותר⁴² (כמובא בהמשך מאמרי ההילולא⁴³), ולכן, כאשר ישנו ענין שלמטה ממדריגת מדבר, חי בלבד, או למטה מזה, צומח, או למטה מזה, דומם, הרי זה גופא הוכחה

(41) ראה גם עץ חיים שער לט דרוש ג'.

(42) ראה מאמרי אדה"ז תקס"ד ע' קכו.

וראה הנסמן בספר המפתחות לספרי אדה"ז

(קה"ת, תשמ"א) ערך כל הגבוה כו'. שערי

אורה נח, א ואילך. סה, א ואילך. ובכ"מ.

(43) סוף פרק יד.

(35) לקוטי תורה להאריז"ל עקב ח, ג.

(36) עקב שם.

(37) סימן קצד. וראה לקו"ת לאדה"ז צו

יג, סע"ב ואילך. ועוד.

(38) טז, ד ואילך.

(39) אבות רפ"ה.

(40) תהלים קיט, פט. שעהיוה"א פ"א.

שיש בו ניצוץ קדושה שנמשך מגבוה גבוה יותר, וזהו המוצא פי הוי' שכאשר מגלים אותו ה"ה מחי' את המוצא פי הוי' שבאדם.

ומזה גופא מובן, שכאשר ישנה ירידה למטה מטה יותר גם מבחי' הדומם, ה"ה נמשך מגבוה גבוה יותר, למעלה גם מבחי' הגבוה שבמין הדומם. וזהו כללות החילוק בין קליפת נוגה לג' קליפות הטמאות. דהנה, בנוגע לגקה"ט מבואר בתניא⁴⁴ שאין בהן טוב כלל (שלכן הם טמאות לגמרי). ומבאר בזה כ"ק אדמו"ר (מהורש"ב) נ"ע (בד"ה ויגדלו הנערים⁴⁵ ובכ"מ⁴⁶), דלכאורה אינו מובן איך שייך שאין בהם טוב כלל, והלא אי אפשר בלי טוב כלל, שהרי יש בהם איזה חיות, והוא מן הטוב כו'. אך הענין הוא, דהנה, ההפרש בין ק"נ לגקה"ט הוא, דבק"נ הטוב רק מעורב ברע, אבל אינו מתאחד עמו נוכחו בעולמות, שישנו החילוק בין רובו טוב, חציו טוב ומיעוטו טוב⁴⁷, הנה גם בעולם שרק מיעוטו טוב, הרי הטוב הוא בפני עצמו, והיינו שהוא רק מעורב ברע, אבל אינו מתאחד עמו, ובגקה"ט, המעט טוב שבהם (שמהוה ומקיים אותם) מתאחד עם הרע, והיינו, שהטוב נהפך להיות רע, וע"ד שבתערובות איסור והיתר יש אופן שההיתר נהפך להיות איסור, וכמו חתיכה עצמה נעשית נבילה⁴⁸. אמנם, כיון שניצוץ זה נמצא למטה מטה יותר, למטה אפילו מדומם, הרי מזה גופא מובן ששרשו גבוה יותר, למעלה גם ממוצא פי הוי' שבדומם, ולמעלה אפילו ממוצא פי הוי' שבנפש האלקית. ועפ"ז מובן איך אפשר שגם מצד גדרי הנברא יש ביכלתו לנגד על הענינים דקדושת נפש האלקית.

ד) אמנם כל זה אינו אלא בנוגע לעניני נה"א כפי שבאים בגילוי, אבל לא בנוגע לעצם נה"א שלמעלה מהתחלקות ולמעלה מגילוי, שעל זה אי אפשר לנגד, ואפילו לא להעלים ולהסתיר בלבד, וכנ"ל (ס"ב) ממ"ש במאמר בפרק ד', ש"זה שהנה"ב מכסה על הנה"א, והיינו הרוח שטות שמכסה ומעלים כו', הוא רק על המדות דנה"א, אבל לא על העצמות דנה"א, וכפי שמוסיף לאח"ז, "וידוע דעל עצם הנשמה הרי אין שום דבר המעלים ומסתיר". וכנ"ל שמצד זה מתבטל ההעלם וההסתור, ותמורת ההטי' שלמטה מטו"ד, נעשית ההטי' שלמעלה מטעם ודעת.

47) ראה עץ חיים שער מג (שער ציון

עולמות) בהקדמה להדרוש.

48) חולין ק, א.

44) סוף פרק א.

45) תרס"ה (סה"מ תרס"ה ס"ע קג ואילך).

46) ראה סה"מ עת"ר ע' קד. המשך

תער"ב ח"ב ע' תשע.

ה) **ויובן** גם ע"פ ביאור הרב המגיד בלקוטי אמרים⁴⁹ על הפסוק ואתה הרים את מטך (הנ"ל ס"ב). ומקדים לבאר, שהעולם לא נברא רק בשביל שעשוע הקב"ה ותענוג כביכול במעשה המצוות שאמר ונעשה רצונו, וכל מה שעלה ברצון הקדמון לברוא העולמות הכל הי' בשביל התענוג שיקבל ממעשה בני אדם (היינו עבודת הצדיקים), והוא מקור הכל וממנו נתהווה הכל. והנה נודע שכל דבר יכול לעלות לשרשו, ולכן כאשר האדם עושה המצוות (בעניני העולם) שעיקרם ושרשם הוא רצון הקדמון והתענוג הנ"ל, ה"ה מעלה אותם עד שרשם שהוא רצון הקדמון כו'. ועי"ז יכול לעשות בו השתנות, כמו בהחילוק בין מים ליבשה, שבשרשן ברצון העליון שם הכל אחדות פשוט, ולכן יכולה להיות ההשתנות מים ליבשה (וכפי שמביא גם הדוגמא דמי שאמר לשמן וידליק יאמר לחומץ וידליק⁵⁰). וז"ס הרם את מטך, פירוש מטה לשון הטי', ור"ל הרם, הגבי' למעלה לעולם העליון ההטי' שהטה מים לצד א' ויבשה לצד א', חלוקים זמ"ז, אבל למעלה הכל א', ואח"כ תמשיך משם לעוה"ז יבשה במקום ים, וזהו ונטה את ירך, יוד"ך כו' (כנ"ל שבחי' היו"ד הוא שרש כל המשכות גילוי אוא"ס הנמשך מלמעלה למטה).

ועד"ז מובן גם בנוגע לכללות העולם. דהנה, מציאות העולם כפי שנעשית מצד מדותיו של הקב"ה (כנ"ל ס"ב) היא באופן של העלם הבורא מהנברא, ומ"מ נעשה העולם מציאות אמיתית⁵¹. ובהקדם מ"ש הרמב"ם⁵² שאין אמתתו ית' כאמתת כל הנמצאים, והוא שהנביא אומר⁵³ והוי' אלקים אמת, הוא לבדו האמת ואין לאחר אמת כאמתתו, והוא שהתורה אומרת⁵⁴ אין עוד מלבדו. אמנם, אעפ"כ נאמר⁵⁵ בראשית ברא אלקים את השמים ואת הארץ, וכפי שמבאר אדמו"ר מהר"ש בכמה דרושים⁵⁶, ובפרט בדרוש מי כמוכה⁵⁷, שמזה מוכרח שבריאת העולמות היא מציאות אמיתית. ומביא כדמות ראי' לזה ממארז"ל⁵⁸ שנים לוקטין קשואין, אחד לוקט פטור ואחד לוקט חייב, העושה מעשה חייב, האוחז את העינים פטור, וכיון שהעושה מעשה חייב (לפי שאין זה אחיזת עינים, אלא

---

49 סימן קלד. 50 תענית כה, א. 51 ראה גם ד"ה באתי לגני תשל"ג פ"ז (תו"מ סה"מ באתי לגני ח"א ע' צא). 52 הלי' יסוה"ת פ"א ה"ד. 53 ירמ"י, י. 54 ואתחנן ד, לה. 55 בראשית א, א. 56 המשך מים רבים תרל"ו פרק קנח. 57 תרכ"ט (סה"מ תרכ"ט ע' קמח). 58 סנהדרין סז, א.

עשיית מעשה), עכצ"ל, שמציאות העולם היא מציאות אמיתית. אך הענין הוא, שמציאות זו באה מהוי' אלקים אמת, שהרי כל הנמצאים לא נמצאו אלא מאמתת המצאו⁵⁹. וע"י עבודת האדם, שמעלה את מציאות העולם עד לבחי' רצון הקדמון ובחי' התענוג (כנ"ל), הרי זה נעשה כמו אמתת המצאו. ועי"ז יכול גם לעשות בו השתנות — לא רק ע"ד מי שאמר לשמן וידליק יאמר לחומץ וידליק, או ע"ד הפך ים ליבשה, לשנות ההטי' שהטה מים לצד א' ויבשה לצד א', אלא גם למטה מזה — לשנות את ההטי' הדרוח שטות להיפך הטוב והקדושה, ולפעול שיהי' לא רק הענין דאתכפיא סט"א, אלא גם אתהפכא סט"א, אתהפכא חשוכא לנהורא ומרירו למיתקא⁶⁰, והיינו, שתחילה נעשה מ"ש⁶¹ ואויביו עפר ילחנו, שזהו כללות ענין האתכפיא, ואח"כ נעשה גם מ"ש לאח"ז⁶² כל גוים יעבדוהו, שזהו"ע דאתהפכא, שלכן מלכי שבא וסבא אשכר יקריבו⁶³, ועד וימלא כבודו את כל הארץ⁶⁴, כל הארץ דייקא, אפילו במקום שבו היו קודם גקה"ט לגמרי, הנה גם שם ה"ה פועל וימלא את כל הארץ.

ו) **וזהו** באתי לגני לגנוני, שגם הארץ הלזו התחתונה נעשית בבחי' גני, גנוני, עי"ז שצדיקים ירשו ארץ וישכנו לעד עלי', שמשכינים בחי' עד בארץ, ופועלים שימלא כבודו את כל הארץ, בכל הפרטים ובכל הענינים שנמצאים בהארץ. וכל זה נעשה ע"י עבודת האדם, עבודת הצדיקים, ועמך כולם צדיקים, שעושים זאת בכח האוצרות שמלך מלכי המלכים הקב"ה מגלה ונותן ע"י פקידי החיל לאנשי החיל⁶⁵, והם מנצחים במלחמתם, ופועלים שיהי' ושכנתי בתוכם, ועי"ז מיד הן נגאלין (כיון שסוף ישראל לעשות תשובה)⁶⁶, ע"י איש מבית דוד הוגה בתורה ועוסק במצוות כדוד אביו, וילחום מלחמת הוי' וינצח, ויבנה ביהמ"ק במקומו (ולאח"ז) ויקבץ נדחי ישראל⁶⁷, בגאולה האמיתית והשלימה, ובקרוב ממש.

<p>63 שם, י. 64 שם, יט. 65 ראה בהמשך פרק יא. שם פרק יז. פרק יט. 66 רמב"ם הל' תשובה פ"ז ה"ה. 67 שם הל' מלכים פ"א ה"ד.</p>	<p>59 רמב"ם שם ה"א. 60 ראה זח"א ד, א. 61 תהלים עב, ט. הקאפיטל תהלים דשנה זו — ראה סה"מ י"א ניסן ח"א ע' 1 ואילך. 62 תהלים שם, יא.</p>
--	--

מספר תרי"ג בסדר השתלשלות ובכחות הנשמה מצד ציור גוף האדם

בלתי מוגה

א. בדרך כלל מבואר שהענינים שלמטה הם בדוגמת הענינים שלמעלה, בסדר השתלשלות ועד למעלה מסדר השתלשלות, וכמבואר בתניא¹ שעשר כחות הנפש הם כנגד עשר ספירות "שנשתלשו מהן", וכמו כן מבואר בנוגע למספר תרי"ג אברי הגוף, שזהו לפי שכן הוא בהנשמה שכלולים בה תרי"ג מיני כחות וחיות², ושרשם הוא מתרי"ג ארחין דלבונויתא שהם בבחי' הכתר שלמעלה מהשתלשלות³.

ואילו במאמר ההילולא⁴ כתב כ"ק מו"ח אדמו"ר להיפך — שמספר תרי"ג בכחות הנשמה, בסדר השתלשלות, ובמצוות התורה שלמעלה מהשתלשלות, הוא, מפני שכן הוא ציור גוף האדם.

ובהקדמה — שבכלל יש בכל מאמר חידוש. יתכן אמנם שחידוש זה יש לו מקור בכללותו בהמאמרים שלפניו⁵, אבל בכל זאת יש בכל מאמר החידוש שלו. ובפרט כשמוכא מאמר חז"ל בגירסא, שיטה או פירוש בלתי רגיל, הרי זה בודאי בכוונה, ובזה הוא החידוש שבמאמר זה, חידוש שמתאים לכללות הענין המבואר בהמאמר.

ובנדוד⁶: החידוש שבמאמר זה שמספר תרי"ג בכל המדרגות שבהשתלשלות ובכחות הנשמה הוא מצד ציור גוף האדם — מתאים בכללותו להמבואר בחסידות בפירוש מארז"ל⁷ "דע מה למעלה ממך", שכל הענינים שלמעלה הם ממך⁸, וכן בפירוש מארז"ל⁹ "קדושתו למעלה מקדושתכם", ש"קדושתו למעלה" — דקאי אפילו על ה"עטרה" ש"נתן בראשו"¹⁰ שלמעלה מהשתלשלות — היא "מקדושתכם"¹¹.

אבל עדיין צריך להבין מהי השייכות דחידוש זה לכללות הענין המבואר בהמאמר, שלכן דוקא במאמר זה הוצרך לבאר — באופן אחר מהמבואר בכ"מ — שהענינים דלמעלה הם בגלל שכן הוא למטה?

גם בהמאמר דהשתא פ"ה (לעיל ע' יב).

(1) רפ"ג.

(5) אבות רפ"ב.

(2) ראה תניא פנ"א.

(6) ראה תו"מ ח"ד ע' 313. וש"נ.

(3) ראה מ"ח מסכת א"א פ"ד. הובא

(7) ויק"ר פכ"ד, ט.

בתניא פמ"א בהגהה. תו"א (בהוספות) תצוה

(8) שם, ח.

קי, ב. ובכ"מ.

(9) ראה בהמאמר שם (לעיל ע' יג).

(4) בפרק השייך לשנה זו — פרק ד. וראה

ב. והביאור בזה:

בהמאמר מבואר שה"רוח שטות" שמכסה על האמת עד שיכול לעבור עבירה — ביכלתו להעלים רק על ענינים פרטיים, אבל כשמדובר אודות ענין שנוגע לכללות התקשרות הנפש, אזי אין הרוח שטות יכול להעלים כו'. ולכן, אפילו ההמון ועמי הארץ שדעתם קלה, נזהרים שלא לעבור על איסורים חמורים שיש בהם כרת, כיון שזוהו"ע שנוגע לכללות ההתקשרות.

וכל זה הוא מצד הענין ד"יעקב חבל נחלתו"¹⁰ — בדוגמת החבל השזור מתרי"ג נימין, שהפגם יכול להיות רק בנימה פרטית, ולא בכללות ההתקשרות שע"י החבל כו'.

ולמעלה מזה הוא שרש הענין — "כי חלק הוי' עמו"¹⁰, ומצד זה, הרי אפילו קל שבקלים שכל ימיו עשה רעות רבות וחמורות, הנה כשבא לידי נסיון בענין של אמונה, עומד הוא בנסיון ומוסר נפשו על קידוש השם (כמשנת"ל בהמאמר¹¹).

כלומר: מצד הענין ד"חלק הוי' עמו", שכאו"א מישראל קשור עם העצמות — לא שייך ענין של העלם והסתר, כי, כללות הענין ד"עוונותיכם היו מבדילים גו"¹² הוא רק בהדרגות דסדר השתלשלות, אבל לא בהעצמות שלמעלה מהשתלשלות. וענין זה הוא בשלימות אצל כאו"א מישראל, אפילו קל שבקלים, ואין הרוח שטות יכול להעלים ולהסתיר על זה, ולכן גם קל שבקלים מוסר נפשו על קידוש השם.

ג. ובענין זה ישנם שני הפכים:

מחד גיסא — מדובר אודות ענין שלמעלה מהשתלשלות, ששם לא נוגע ופוגע שום דבר ("דאָרטן רירט ניט אָן קיין זאָך"), שלכן הרי זה בשלימות גם אצל קל שבקלים, כיון שלא שייך שם ענין הבדלת העוונות כו', וע"ד מ"ש¹³ "אם צדקת מה תתן לו ורבו פשעיך מה תעשה לו גו'".

ולאידך גיסא — אע"פ שזוהי דרגא כזו שבה נאמר "אם צדקת מה תתן לו גו'", אין זה באופן שיכול להיות משם יניקה לקליפות וחיצונים כו', שמצד זה יכול להיות הענין ד"ואכל וחי לעולם"¹⁴, אלא אדרבה — ענין זה פועל שיעמוד בנסיון ולא יהי' נפרד כו'. והיינו,

13) ע"פ איוב לה, וזו.

14) לשון הכתוב — בראשית ג, כב.

וראה תו"א בראשית ה, ד.

10) האזינו לב, ט.

11) פ"ד (לעיל ע' יא).

12) ישעי' נט, ב.

משיחת ש"פ בשלח, י"ב שבט, ה'תשי"ד מא

שאע"פ שגם בדרגא ש"אח עשו ליעקב, מ"מ, "ואוהב את יעקב ואת עשו שנאתי"¹⁵.

וע"ד שמצינו ביציאת מצרים, שאז הי' גילוי עצמותו ית' שלמעלה מהשתלשלות לגמרי, ובלשון חז"ל¹⁶ "לא ע"י מלאך וכו' אלא הקב"ה בכבודו ובעצמו" [והיינו, שמצד תוקף הקליפה ביותר לא הי' יכול להיות הענין דיצי"מ ע"י גילוי אור שבכחי' סדר השתלשלות¹⁷, ואדרבה כו'¹⁸], וביחד עם זה, הי' הענין ד"נגוף למצרים", ויתירה מזה, "נגוף למצרים ורפוא לישראל" כאחד¹⁹, והיינו, שעם היותם ב' הפכים, מ"מ היו כאחד.

ד. והנה, ענין זה שיכולים להיות שני הפכים בנושא אחד ובכת אחת — הוא מצד העצמות דוקא.

ובהקדמה — שיש חוקרי ישראל, גם גדולי ישראל וקדושי עליון, שאמרו שהענין ד"נמנעות" שייך גם למעלה בחיק הבורא²⁰.

אמנם, ענין זה נאמר ע"י גדולי ישראל קודם שהיתה התגלות פנימיות התורה. והיינו, שאע"פ שהם בעצמם למדו גם פנימיות התורה, מ"מ, לא היתה פנימיות התורה בהתגלות לכל. אבל אחרי שנתגלה פנימיות התורה, ובפרט ע"י תורת החסידות — נתבאר כבר שהקב"ה הוא "נמנע הנמנעות", ומצד עצמותו ית' יכולים להיות שני הפכים בנושא אחד ובכת אחת²¹.

ועוד זאת, שמצד עצמותו ית' אפשר להיות הפכים ונמנעות גם למטה, וכפי שמצינו בענין הארון ש"מקום ארון אינו מן המדה"²², והיינו, שהארון הוצרך להיות במדה דוקא, "אמתים וחצי ארכו ואמה וחצי רחבו ואמה וחצי קומתו"²³, ומ"מ, מקום הארון לא הי' מן המדה — שזהו ענין של נמנעות, והוא רק בכח העצמות דוקא.

ומזה מובן שגם שני הפכים שבתוכן המאמר, שהעצם הוא בשלימות אפילו אצל קל שבקלים, ומצד זה עומד הוא בנסיון כו' (שהם שני הפכים, כנ"ל ס"ג) — הרי זה בכח העצמות.

---

15) מלאכי א, ב-ג. וראה בהמאמר (לעיל ואילך).
16) נוסח הגש"פ פיסקא ויוציאנו. תרמ"ט ע' עדר. (20) ראה עיקרים מ"א פכ"ב. הובא בסה"מ ע' יד).

17) ראה בהמאמר פ"ז (לעיל ע' יז). וש"נ.
18) חסר איזה תיבות — מה הי' קורה עם האור (המו"ל).
19) ישע"י יט, כב. זח"ב לו, א. וראה (22) יומא כא, סע"א. וש"נ.
20) ראה בהמאמר פ"ז (לעיל ע' יז). וש"נ.
21) ראה שו"ת הרשב"א ח"א סתי"ח. הובא ונת' בס' החקירה להצ"צ לד, ב ואילך. סה"מ תרע"ח ע' תיט ואילך.
22) יומא כא, סע"א. וש"נ.
23) תרומה כה, יו"ד. ויקהל לו, א.

15) מלאכי א, ב-ג. וראה בהמאמר (לעיל ואילך).
16) נוסח הגש"פ פיסקא ויוציאנו. תרמ"ט ע' עדר. (20) ראה עיקרים מ"א פכ"ב. הובא בסה"מ ע' יד).

ה. ועפ"ז יש לבאר הטעם שבמאמר זה דוקא נתבאר שהטעם שכל הענינים שבסדר השתלשלות וכן למעלה מסדר השתלשלות הם במספר תרי"ג הוא לפי שכן הוא ציור גוף האדם — כיון שהעצמות (שרק מצדו יכול להיות ענין של הפכים) קשור עם הגוף דוקא, כמבואר בהשיחה הידועה של כ"ק אדמו"ר (מהורש"ב) נ"ע²⁴.

כלומר: כדי לבאר כיצד יכולים להיות ב' ענינים הפכיים (שהעצם הוא בשלימות אפילו אצל קל שבקלים, ומצד זה עומד הוא בנסיון כו') — מוסיף לבאר שזהו מצד הגוף, שהוא קשור עם העצמות; ובגלל שעלה ברצונו ית' שהגוף יהי' בציור של רמ"ח אברים ושס"ה גידים שהם במספר תרי"ג, לכן נקבעו גם כל המדריגות בהשתלשלות במספר תרי"ג, וגם הענינים שלמעלה מהשתלשלות, כמו עניני התומ"צ, נקבעו גם במספר תרי"ג, מתאים לציור הגוף.

וכפי שסיפר כ"ק מו"ח אדמו"ר²⁵ שפעם הראה אביו, כ"ק אדמו"ר (מהורש"ב) נ"ע, על ידו, באמרו לו (לכ"ק מו"ח אדמו"ר), ראה כמה יקר גופו של יהודי, שבשבילו שפכו ("צוליב אים האָט מען אויסגעגאָסן") ריבוי תומ"צ.

וזהו גם מה שאמרו חז"ל²⁶ "לא ניתנה תורה למלאכי השרת", כי אם לנשמות (ולא לנשמות למעלה, אלא לנשמות) בגופים דוקא, ומצד זה נשתנו כמה ענינים בתורה, כדי שיהיו באופן המתאים להגוף. ולכן המצוות הם במספר תרי"ג — כדי שיהיו באופן המתאים להגוף שהוא במספר תרי"ג. וכמו כן בתורה שהיא פירוש וביאור המצוות, שגם היא קשורה עם מספר תרי"ג²⁷.

ונקודת הענין — שזהו מצד מעלתם של ישראל שבשרשם קדמו לתורה, כדמוכח ממש"נ בתורה "דבר אל בני ישראל", "צו את בני ישראל"²⁸. ולכן צריכה התורה להיות באופן המתאים לבנ"י, היינו, נשמות בגופים.

(משיחת ש"פ בשלח, י"ב שבט, ה'תשי"ד)

(27) ראה מכות כג, סע"ב.

(28) ראה ב"ר פ"א, ד.

(24) סה"ש תורת שלום ע' 120 ואילך.

(25) ראה גם תו"מ ח"ט ע' 74. וש"נ.

(26) ברכות כה, ב. וש"נ.

מכתבים הכלליים ליום היוֹאֵר צייט

מכתב א'

ב"ה, ראש חודש שבט, ה'תשי"א.

ברוקלין, נ.י.

אל אנ"ש, תלמידי התמימים וכל הקרובים

לחסידות וחסידים די בכל אתר ואתר,

ה' עליהם יחיו

שלום וברכה!

לקראת בא יום הגדול והקדוש הוא יום עשירי בשבט, יום הילולא של כ"ק מו"ח אדמו"ר זצוקלה"ה נבג"מ זי"ע הכ"מ – הנני לעורר אודות מאמרו שנתן להדפיס ליום ההסתלקות, הוא ד"ה באתי לגני – יו"ד שבט תשי"א,

אשר בטח תלמדו אותו בליל ויום ההילולא.

ובלשון נשיאנו במכתביו (קונטרס ג', קונט' לו²):

מסוגל הוא היום הזה להתקשר בעץ החיים, אשר כאו"א מאנ"ש יזכה שיאיר עליו ועל כל ב"ב שיחיו זכות כ"ק מו"ח אדמו"ר הכ"מ, אשר מסר ונתן נפשו הק' עלינו להדריכנו במעגלי צדיקי יסוד עולם הוד כ"ק אבותינו רבותינו הק' זצוקלה"ה נבג"מ זי"ע להושע בכני חייא ומזונא רויחא.

אנ"ש ותלמידי התמימים יחיו, התעוררו ובאו לחצרות ה', בבתי כנסיות ובתי מדרשות, אל התפלה ואל למודי השיעורים ברבים, והתועדו באהבת רעים לחזק את הלמודים בתמיכת לומדי תורה ועוסקים בעבודת השי"ת.

(1) קונטרס ג: סה"מ קונטרסים ח"א ע' 76. ולאח"ז באג"ק אדמו"ר מהוריי"צ ח"ב ע' קסו (המור"ל).

(2) קונטרס לו: סה"מ קונטרסים ח"ב שצו, ב. ולאח"ז באג"ק שם ח"ד ס"ע רעה ואילך (המור"ל).

אנ"ש ותלמידי התמימים, וכל הנוטלים חלק בדרכי החסידים והחסידות עמדו הכן כולכם, אתם נשיכם בניכם ובנותיהם, לקבל ברכת הוי' בשפעת חיים ופרנסה טובה ונחת מיוצאי חלציכם, אשר ישפיע השי"ת לכם ולנו על ידי התעוררות רחמים רבים ממקור הרחמים והחסדים האמיתיים, ע"ד מכניסי רחמים, אשר יעורר כ"ק מו"ח אדמו"ר הכ"מ בעל ההילולא, וברוכים תהיו בבני חייא ומזונא רויחא.

מנחם מענדל שניאורסאהן

מכתב ב'

ב"ה, ראש חודש שבט, ה'תשי"א.
ברוקלין, נ.י.

אל אנ"ש, תלמידי התמימים, אל המקושרים או
השייכים אל כ"ק מו"ח אדמו"ר זצוקלה"ה
נבג"מ זי"ע הכ"מ,
ה' עליהם יחיו

שלום וברכה!

במענה על שאלת רבים אודות סדר מפורט ביום העשירי בשבט
הבע"ל, הוא יום היאָרצייט של כ"ק מו"ח אדמו"ר הכ"מ, הנני בזה להציע:
בשבת קדש שלפני היאָרצייט ישתדלו לעלות לתורה.

אם אין מספר העליות מספיק – יקראו בתורה בחדרים שונים, אבל
לא להוסיף על מספר הקרואים.

ישתדלו שמפטיר יהי' הגדול שבחבורה – בריצוי רוב המנין – או
על פי הגורל.

יבחרו וירימו מי שיתפלל לפני התיבה ביום היאָרצייט, ונכון לחלק
שיתפלל אחד ערבית, שני – שחרית, שלישי – מנחה כדי לזכות בזה מספר
יותר גדול של אנ"ש.

להדליק נר שידלק כל המעת לעת. אם אפשר בקל – נר של שעוה.

הנני בזה: ראה ג"כ מכ' כ"ק מו"ח אדמו"ר הכ"מ ע"ד היאָרצייט הראשון של אביו
כ"ק אדמו"ר (מהורש"ב) נ"ע (חכמי ישראל בעש"ט ע' לג [ולאח"ז באגרות קודש אדמו"ר
מהוריי"צ ח"א ע' קלח]).

יקראו .. אבל לא להוסיף: הוראת כ"ק מו"ח אדמו"ר הכ"מ בשם אביו. ועיין שו"ת
צ"צ חאו"ח סל"ה.

של שעוה: ר"ת ה'קיצו ורננו ש'וכני ע'פר.

המראה מקומות וכו' בהערות הממוספרות – ניתוספו ע"י המו"ל.
1) יש לציין שגם במשך השנים שלאח"ז התייחס הרבי כו"כ פעמים להוראות שבמכתב זה ע"ד
סדר ההנהגה ביום ההילולא, וצוה לפרסמן כו'.

בשעת התפלות ידלקו חמשה נרות.

אחר התפלה (בבוקר – אחר אמירת תהלים) ילמוד (יסיים) המתפלל לפני התיבה פכ"ד דכלים ופ"ז דמקואות. אח"כ יאמר המשנה ר' חנניא בן עקשיא כו' ויאדיר. בלחש – איזה שורות בתניא, קדיש דרבנן.

אחר תפלת ערבית – יחזרו חלק מהמאמר דיום ההסתלקות (ד"ה באתי לגני, נדפס בקונטרס עד⁵) בע"פ. ואם אין מי שיחזור בע"פ ילמדוהו בפנים. וכן אחר תפלת הבוקר. ולסיימו אחר תפלת מנחה.

בבוקר קודם התפלה – פרק תניא. וכן לאחר תפלת מנחה.

בבוקר קודם התפלה ירים כל אחד תרומה להענינים השייכים לנשיאנו, הוא כ"ק מו"ח אדמו"ר הכ"מ, בעד עצמו ובעד כל אחד מבני ביתו שיחיו, וכן קודם תפלת מנחה.

לאחר תפלת הבוקר וחזרת הדא"ח – יקרא כל אחד פ"נ (כמובן בחגירת אבנט). אלו שזכו להכנס ליחידות, או עכ"פ לראות את פני כ"ק מו"ח אדמו"ר הכ"מ – יצייר עצמו, בעת קריאת הפ"נ, כאלו עומד לפניו. להניח הפ"נ אח"כ בין דפי מאמר, קונטרס וכו' של תורת כ"ק מו"ח אדמו"ר הכ"מ. ולשלחו (אם באפשרי – בו ביום) על מנת לקראותו על ציון שלו.

חמשה נרות .. (יסיים): ראה קונטרס ב' ניסן ה'תש"ח [סה"מ תש"ח ע' 146]², וה'תש"ט [סה"מ תש"ט ע' 74]³.

בלחש .. בתניא: כך נהג כ"ק מו"ח אדמו"ר הכ"מ⁴.

(2) ושם: כנגד נפש רוח נשמה חי' יחידה (משיחות כ"ק מו"ח אדמו"ר שליט"א). וראה שיחת יט כסלו תשי"א (תו"מ ח"ב ע' 125): בפעם הראשונה שראיתי שמדליקים חמש נרות בעת התפלה ביאָרצייט (וכן בשנת האבלות), כשהייתי אצל כ"ק מו"ח אדמו"ר בפאָריז, שאלתי אצלו טעם הדבר, ולא השיב, ולאחר זמן אמר, שחמש הנרות הם כנגד חמש השמות שהנשמה נקראת בהם, נפש רוח נשמה חי' יחידה.

(3) ושם: א) לימוד המשניות הוא אחר אמירת שיעור התהלים שאחר התפלה. ב) פרק כד דכלים ופרק ז' דמקואות לומדים אחר סיום תפלת ערבית, סיום תפלת היום וסיום תפלת מנחה – הן במשך כל האחד עשר חודש הן ביום היאָרצייט. ג) במשך ימי האבילות, ר"ל, לומדים בגלוי רק משנה אחת. ד) הדיוק הוא לסיים הפרקים אחרי התפלה.

(4) ראה ר"ד ימי השבעה ה'ש"ת ס"ט (תו"מ ח"א ע' 6): בשנת האבלות [אחר אמו הרבנית הצדקנית מרת שטערנא שרה נ"ע], ל"ע, כשהי' הרבי מסיים: „רבי חנניא בן עקשיא כו", לפני קדיש דרבנן, הי' נוהג להשען על ידו ולומר משהו בלחש.

(5) נדפס בסה"מ תש"י ע' 109 ואילך. לקמן ע' 3 ואילך.

במשך המעט לעת – ללמוד פרקי המשניות של אותיות השם.

במשך המעט לעת – לעשות התועדות.

לקבוע שעה במשך המעט לעת – לבאר לבני ביתו שי' אודות כ"ק

מו"ח אדמו"ר הכ"מ ועבודתו אשר עבד בה כל ימי חייו.

במשך המעט לעת – לבקר (אלו הראויים לזה) בבתי הכנסיות

ובבהמ"ד אשר בעיר לחזור שם מימרא או פתגם מתורתו של כ"ק מו"ח

אדמו"ר הכ"מ, לבאר אודות אהבת כל ישראל שלו, להודיע ולהסביר

תקנתו ע"ד אמירת תהלים, לימוד חומש עם פירש"י – ובמקומות

המתאימים – גם ע"ד לימוד התניא כפי שחלקו לימות השנה. – אם

באפשרי לעשות כל הנ"ל מתוך התועדות.

במשך המעט לעת – לבקר (המוכשרים לזה) במקום כנוסי הנוער

החרדי – ולהשתדל, ככל האפשרי בדרכי שלום, גם במקום כינוסי הנוער

שלעת עתה עדיין אינו חרדי – ולבאר להם איך שחבה יתירה נודעת להם

תמיד מאת כ"ק מו"ח אדמו"ר הכ"מ, לבאר להם את אשר תבע מהם והתקוה

והבטחון אשר בטח בהם, אשר סוף סוף ימלאו את תפקידם בהחזקת

היהדות והפצת התורה בכל המרץ החום והחיות שהם מסגולת הנוער.

* * *

מובן אשר, אם זהו מתאים לתנאי המקום, ימשיכו בכל הנ"ל בימים

אשר אחרי היאָרצייט ובפרט ביום הש"ק שלאחריו.

* * *

והוי"ו יחיש⁷ ביאת גואלנו והקיצו⁸ ורננו שוכני⁹ עפר, ונשיאנו, הוא

כ"ק מו"ח אדמו"ר הכ"מ, בעל ההילולא, בתוכם ישמיענו נפלאות וינהלנו

בדרך העולה בית א"ל.

מנחם מענדל שניאורסאהן

6) והי' יחיש... נפלאות: ראה אג"ק אדמו"ר הצמח צדק ח"א ע' שכא. אדמו"ר מהר"ש ע' א.

7) יחיש: אולי י"ל שבוה נכללת ג"כ בקשה שיהיו במדריגת זכו, וכדו"ל: זכו אחישנה (סנה' צח,

א). – הערה במכתב כד טבת תשכ"ב (אג"ק חכ"ב ע' צו).

8) ישע"י כו, יט.

9) שוכני עפר והוא בתוכם: להעיר מדרו"ל שוכני עפר כו' שנעשה שכן לעפר בחייו (סוטה ה, א.

הובאה בשו"ע אדה"ז סקנ"ו ס"ג). וידועה אגה"ק דאדה"ז, אשר כתב קרוב לזמן הסתלקותו: נפש

השפלה באמת לאמיתו כו'. – הערה שם.

מוקדש

לחיזוק ההתקשרות לנשיאנו

כ"ק אדמו"ר זי"ע

נדפס על ידי ולזכות

הרה"ת ר' ירחמיאל וזוגתו מרת רבקה לאה

ולזכות יוצאי חלציהם

מנחם מענדל, חנה העניא, אסתר ברכה,

מושקא, פריידא מרים, אלישבע

ושלמה שמואל ארי'

שיחיו לאריכות ימים ושנים טובות ובריאות

יעקבסאהן

להצלחה רבה ומופלגה בטוב הנראה והנגלה

בכל אשר יפנו בגשמיות וברוחניות

ולנחת רוח יהודי חסידותי מתוך שמחה וטוב לבב